

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

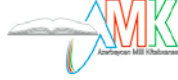
Azərbaycan
Milli Kitabxanası

Multikulturalizm Azərbaycanın həyat tərzidir

Bakı - 2016

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

Azərbaycan
Milli Kitabxanası

Multikulturalizm Azərbaycanın həyat tərzidir

(metodik tövsiyələr)

Respublikanın kütləvi və ixtisaslaşdırılmış kitabxanaları, Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sistemləri üçün metodik tövsiyələr

Bakı - 2016

Tərtibçilər:

**M.Hacıyeva,
N.Alısova**

**Redaktor və
buraxılışa məsul:**

K.M.Tahirov,
professor,
Əməkdar mədəniyyət işçisi

Multikulturalizm Azərbaycanın həyat tərzidir: metodik tövsiyələr /tərt. ed.: M.Hacıyeva, N.Alısova; red. və burax. məsul K.Tahirov; M.F.Axundov adına Azərbaycan Milli Kitabxanası.- Bakı, 2016.- 59 s.

Tərtibçidən

Azərbaycan əsrlər boyu mədəniyyətlərin qovuşduğu məkanda yerləşməklə dinlər və sivilizasiyalararası anlaşmada aparıcı rol oynayıb. Bu gün dünya üçün multikultural dəyərlər nə qədər yeni olsa da, Azərbaycan bu dəyərlər sisteminə - yəni, eyni bir ölkədə yaşayan müxtəlif xalqların hüquqlarını tanıyan humanist dünya-görüşü və ona uyğun siyasəti ilə min illərdir bəşəriyyətə nümunə göstərir. Azərbaycanın dünya ölkələrinə təqdim etdiyi multikultural model xalqların dostluq və mehriban şəraitdə birgə yaşamasını təmin edən modeldir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev multikulturalizmi dövlət siyasəti elan edərək Azərbaycanda multikulturalizm ənənələrinin qorunub saxlanması, daha da inkişaf etdirilməsi və geniş təbliğ olunması məqsədilə 2016-cı ili “Multikulturalizm ili” elan etmişdir. Bununla əlaqədar kitabxanalar multikulturalizmin və tolerantlığın həyat tərzinə çevrildiyi Azərbaycan gerçəkliyinin mədəni, sosial, siyasi mahiyyətini öyrənməli və təbliğ etməlidirlər.

Oxuculara təqdim edilən bu vəsaitdə Azərbaycanda multikulturalizm ənənələrinin qorunub saxlanması, daha da inkişaf etdirilməsi və təbliğ olunması ilə bağlı kitabxanalarda müvafiq tədbirlərin keçirilməsinə kömək məqsədilə tövsiyələr verilmişdir. Eyni zamanda multikulturalizmlə bağlı görkəmli şəxslərin, elm və mədəniyyət xadimlərinin çıxışlarından sitatlar, mövzu ilə əlaqədar rəsmi sənədlər, istifadə olunmuş ədəbiyyat siyahısı təqdim edilmişdir.

Nəşrlə bağlı rəy və təkliflərini Milli Kitabxanaya göndərən mütəxəssislərə və oxuculara əvvəlcədən minnətdarlığımızı bildiririk.

Ünvan: AZ-1000 Bakı şəh., Xaqani küç. 57;

E-mail: metodik@anl.az

Multikulturalizmin Azərbaycan modeli

Multikulturalizm, multikultural cəmiyyət son vaxtlar tez-tez müraciət olunan mövzulardan biridir. Multikulturalizm (ingilis dilindən tərcümədə “çoxlu mədəniyyətlər” deməkdir) sosial-mədəni davranışın və müvafiq siyasi strategiyanın modeli kimi də nəzərdən keçirilir.

Multikulturalizm – ayrıca götürülmüş ölkədə və bütövlükdə dünyada müxtəlif millətlərə və dinlərə məxsus insanların mədəni müxtəlifliklərinin qorunması, inkişafı və harmonizasiyasına, azsaylı xalqların dövlətlərin milli mədəniyyətinə inteqrasiyasına yönəldilmişdir. Humanist və demokratik nəzəriyyə, yaxud ideologiya olaraq multikulturalizm tolerantlığın təcəssümüdür ki, onsuz humanizm, yüksək fərdi və beynəlxalq münasibətlər mədəniyyəti, insanlar arasında qarşılıqlı anlaşma, qarşılıqlı zənginləşmə, dostluq və əməkdaşlıq mümkün deyil.

Multikulturalizm modeli dedikdə, bir dövlətin sərhədləri daxilində müxtəlif etnomədəni tərəflərin dinc yanaşı yaşaması və öz mədəni xüsusiyyətlərini, həyat tərzini rəsmən ifadə etmək və qoruyub saxlamaq hüququna malik olması nəzərdə tutulur. Multikulturalizm mədəniyyətlərin və sivilizasiyaların dialoqunun zəruri alətidir.

Azərbaycanda multikulturalizm, tolerantlıq və dini dözümlülüyün dövlət siyasəti səviyyəsində inkişaf etdirilməsinin əsaslarını ölkənin qədim dövlətçilik tarixi və bu ənənələrin inkişafı təşkil edir. Tarixi ənənələrə nəzər salsaq görürük ki, istər Səfəvilər dövləti, istər XIX-XX əsrlər maarifçilik dalğası, istərsə də Xalq Cümhuriyyəti dövründə Azərbaycan ərazisində yaşayan digər etnik xalqlar və dini qrupların nümayəndələrinin təmsilçiliyini özündə cəmləyən bu siyasi davranış XX əsrin sonlarında ulu öndər Heydər Əliyev tərəfindən dövlətçilik ideologiyası formasına çevrilmişdir. Ümummilli liderimiz Heydər Əliyevin siyasəti

nəticəsində ötən əsrin 90-cı illərində Azərbaycanda tolerantlıq və multikulturalizm ənənələri bərpa edilmişdir. Müstəqilliyimizin ilk illərində yaranmış xaosdan ölkəni xilas edən və xalqın istəyi ilə hakimiyyətə gələn ulu öndər Heydər Əliyev respublikamızda dini etiqad azadlığının təminatçısı, milli-mənəvi dəyərlərin qoruyucusu olmuşdur. Heydər Əliyev Azərbaycanda yaşayan dini icmalara qarşı həmişə hörmət və ehtiramla yanaşmış, onların dini bayramlarını təbrik etmiş, adət-ənənələrinə qayğı göstərmişdir. İştirak etdiyi bütün beynəlxalq tədbirlərdə tolerantlıqla bağlı fikirlərini bildirmiş, indiki qloballaşma dövründə dinlərarası, mədəniyyətlərarası dialoqa həmişə üstünlük vermişdir.

Müstəqil Azərbaycanda multikultural dəyərlərin formalaşmasında azərbaycançılıq ideologiyası əvəzsiz rol oynayır. 1993-cü ildə Azərbaycan dövlətini parçalanmadan qurtarmış ümummilli liderin uğurlarının kökündə məhz azərbaycançılıq ideyası dayanırdı. Həmin dövrdə respublikada milli-etnik ixtilaf, bölücülük tendensiyası ayrı-ayrı bölgələrdə özünü daha qabarıq göstərirdi. Belə bir zamanda xalq dinindən, etiqadından və etnik bölgüsündən asılı olmayaraq Heydər Əliyevin azərbaycançılıq ideyası ətrafında birləşdi və ölkəni parçalamaq istəyən qüvvələr zərərsizləşdirildi.

Ulu öndər Heydər Əliyevin zəngin dövlətçilik ənənələrinin layiqli davamçısı olaraq Prezident İlham Əliyevin uğurlu daxili siyasəti nəticəsində azərbaycançılıq ideyası ölkədə yaşayan bütün etnik qrupların vahid ideyasına çevrilmişdir.

Azərbaycan Respublikası polietnik dövlətdir. Xalq, dövləti təşkil edən etnosdan – azərbaycanlılardan və bir sıra milli azlıqlardan: udinlər, ingiloylar, qızıllar, xınalıqlar, buduqlar, tatlar, talışlar, ləzgilər və digərlərindən təşkil olunmuşdur. Bu millətlərin tarixən Azərbaycandan başqa vətənləri olmamış və buna görə də vahid polietnik Azərbaycan vətəndaşları hesab olunurlar. Bu millətlərdən başqa respublikamızda öz tarixi vətənləri olan ruslar, ukraynalılar, belaruslar, kürdlər, yəhudilər, yunanlar, almanlar və tatarlar yaşayırlar.

Təkcə Bakıda rusların, ukraynalıların, kürdlərin, lakların, ləzgilərin, slavyanların, tatların, tatarların, gürcülərin, ingiloyların, talışların, avarların, axıska türklərinin, Avropa və dağ yəhudilərinin, gürcü yəhudilərinin, alman və yunanların iyirmidən yuxarı cəmiyyətləri və mədəniyyət mərkəzləri vardır. Ümumiyyətlə, etnik azlıqların kompakt şəkildə yaşadıkları bütün rayonlarda belə icmalar mövcuddur.

Məhz Azərbaycanda dağ yəhudilərinin məskəni – Qırmızı Sloboda, Molokan kəndi İvanovka, udin kəndi Nic, öz dili, özü-nəməxsus adət və ənənələri ilə məşhur olan Xınalıq kəndi və başqa milli azlıqların yaşadığı onlarla belə məskənlər mövcuddur. Etnik azlıqlar da yerli əhali ilə bərabər bütün hüquqlara malikdirlər.

Azərbaycanda dinlərarası dialoq və tolerantlığın dünyanın bir çox polietnik regionları üçün nümunə olan xüsusi modeli formalaşmışdır. Ölkə vətəndaşlarının böyük əksəriyyətini təşkil edən müsəlmanların hüquqlarını təmin etməklə yanaşı, dövlət respublika ərazisində yayılan bütün ənənəvi dinlərə qayğı göstərir.

Hazırda Azərbaycanda müsəlman icmaları ilə paralel şəkildə qeydə alınmış 21 qeyri müsəlman dini icmaların fəaliyyətini təmin edən “Dini etiqad azadlığı haqqında” Azərbaycan Respublikasının Qanunu və bu qanunun icrasını həyata keçirən Azərbaycan Respublikası Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi mövcuddur. Komitənin əsas vəzifəsi isə ölkədə müxtəlif din və konfessiyalara bərabər imkanlar və şərait yaratmaqdan ibarətdir.

Milli azlıqların hüquq və azadlıqlarının qorunması Azərbaycan dövlətinin yürütdüyü siyasətin əsas istiqamətlərindən biridir və tolerantlıq baxımından örnək bir dövlət kimi özünü təsdiqləyən Azərbaycan hazırda burada yaşayan bütün xalqların, bütün dinlərə etiqad edənlərin azad yaşadığı bir dövlətdir. İrqindən, milliyətindən, dinindən, dilindən, cinsindən, mənşəyindən və mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, bütün vətəndaşların hüquq və azadlıqlarının bərabərliyini təmin edən milli siyasətin əsas müddəaları Azərbaycan konstitusiyasında (maddə 25, 44.) göstərilir.

mişdir. Azərbaycan Respublikasının milli siyasət konsepsiyası həmçinin aşağıdakı beynəlxalq sənədlərə əsaslanır:

- BMT-nin İnsan Hüquqları Haqqında Ümumi Bəyannaməsi;
- İnsan Hüquqlarının və Əsas Azadlıqların Müdafiəsi Haqqında Avropa Konvensiyası;
- BMT-nin “İqtisadi, sosial və mədəni hüquqlar haqqında” Beynəlxalq Paktı;
- Avropada Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Müşavirəsinin Yekun aktı;
- ATƏT-in insan meyarları üzrə Konfransının Kopenhagen sənədi;
- Müstəqil Dövlətlər Birliyinin üzvləri tərəfindən qəbul edilmiş “Milli azlıqlara mənsub olan şəxslərin hüquqlarının təmin edilməsi haqqında” konvensiya.

Azərbaycanda müxtəlif millətlərin nümayəndələri cəmiyyətin ayrı-ayrı sahələrində məhsuldar işləyərək ölkənin inkişafına layiqli töhfələr verir, dövlət strukturlarında çalışırlar. Milli Məclisdə ölkənin bir sıra etnik azlıqları, o cümlədən, rus, ləzgi, tat, talış və b. öz nümayəndələri ilə təmsil olunurlar.

2014-cü ilin fevral ayında Azərbaycan Respublikasının millətlərarası, multikulturalizm və dini məsələlər üzrə Dövlət müşavirliyi xidməti yaradılmışdır. Multikulturalizmin həyat tərzinə çevrildiyi Azərbaycanın dünyaya tolerantlıq nümunəsi olaraq daha geniş tanıtılmasının vacibliyini, eləcə də ayrı-ayrı ölkələrdəki müxtəlif multikultural modellərə xas fəlsəfi, sosial, siyasi və digər aspektlərin Azərbaycan reallığında təhlili və təşviqinin əhəmiyyətini nəzərə alaraq 15 may 2014-cü ildə “Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin yaradılması haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidenti Fərman imzalamışdır. Mərkəz Azərbaycançılıq məfkurəsinə uyğun olaraq tolerantlığın və mədəni, dini, linqvistik müxtəlifliyin qorunmasını təmin etmək məqsədilə ardıcıl işlər görür. Azərbaycan dünyada multikulturalizm ölkəsi kimi tanıtılaraq mövcud multikultural modelləri tədqiq və təşviq edir. Mərkəz millətlərarası, konfessiyalararası və mədəniyyətlərarası

münasibətlər sahəsində ölkəmizin təcrübəsinin öyrənilməsi və təbliği üzrə müxtəlif layihələr həyata keçirir.

Azərbaycan rəhbərliyinin təşəbbüsü ilə ölkəmizdə keçirilən beynəlxalq tədbirlər bütün dünyanı humanizm dəyərlərinə sədəqətli olmağa səsləyir. Tarixdə ilk dəfə olaraq 2008-ci ildə Avropa Şurasına üzv ölkələrin mədəniyyət nazirlərinin Bakıda keçirilən toplantısına İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv ölkələrin mədəniyyət nazirləri də dəvət olunmuşdur. Həmin tədbirin hər iki qurumun fəal üzvü olan Azərbaycanda baş tutması isə, təbii ki, böyük siyasi məna daşıyırdı. Respublikamız bu məsələdə liderliyini ötən illərdə də qoruyub saxlamışdır. 2009-cu ildə Bakıda keçirilən İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına üzv ölkələrin mədəniyyət nazirlərinin toplantısına isə Avropa Şurasından mədəniyyət nazirləri qatılmışdı. “Bakı prosesi” adlanan bu təşəbbüs sonradan Azərbaycanda dünya dini liderlərinin Zirvə görüşünün, mədəniyyətlərarası dialoq və Bakı Beynəlxalq Humanitar forumlarının keçirilməsinə təkan verdi. 2010-cu ilin aprelində Bakıda dünya dini liderlərinin sammitinin keçirilməsi, noyabrda isə “Dinlərarası dialoq: qarşılıqlı anlaşmadan birgə əməkdaşlığa doğru” mövzusunda tədbirin yüksək səviyyədə təşkili Azərbaycan dövlətinin və prezident İlham Əliyevin ölkədə dini tolerantlığa xüsusi önəm verməsindən irəli gəlirdi. 2011-ci ilin aprel ayında Azərbaycanda növbəti möhtəşəm tədbir – Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumu keçirildi. Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə “Çoxmədəniyyətli dünyada sülh şəraitində birgə yaşamaq” devizi altında 2013-cü il may ayının 29-dan iyunun 1-dək Bakıda keçirilən II Dünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumu və 2015-ci il 18-19 mayda III Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumu ölkəmizin siyasi-mədəni həyatında mühüm hadisə kimi yadda qalmışdır. Forumun əsas tərəfdaşları qismində UNESCO, BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansı, Avropa Şurası, Avropa Şurasının Şimal-Cənub Mərkəzi, İSESCO, BMT-nin Dünya Turizm Təşkilatı kimi beynəlxalq qurumlar çıxış etmişlər.

BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansının 7-ci Qlobal Forumunun Bakı şəhərində keçirilməsi Azərbaycan dövlətinin beynəlxalq nüfuzunun daha da artırılmasında, Azərbaycan xalqının tarixi-mədəni irsinin geniş miqyasda tanıtılmasında əhəmiyyəti böyükdür. Bu isə dünya ölkələrinin Azərbaycandakı multikultural mühitə olan münasibətinin real ifadəsidir.

Bir ölkədə yaşanan müsbət dəyərlərin dünyaya yayılması istiqamətində həmin dövlətdə təşkil olunan idman yarışlarının da böyük əhəmiyyəti var. İdman yarışları əslində, elə tolerantlığı, sülhü təbliğ edir. Azərbaycan ilk Avropa oyunlarını təşkil etməklə həm də özünün tolerantlıq, dözümlülük dəyərlərini dünyaya bəyan etdi. Bu baxımdan “Formula-1” avtoyarışları üzrə Avropa Qran-Prisi, Şahmat Olimpiadası və 2017-ci ildə keçiriləcək IV İslam Həmrəylik Oyunları da böyük əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycanda keçirilən beynəlxalq tədbirlər, forumlar, konfranslar, “Eurovision” mahnı yarışması, idman tədbirləri bir daha sübut edir ki, dünyanın aparıcı beyin, düşüncə mərkəzləri ölkəmizdəki bu maraqlı modeli qəbul edərək, dünyaya nümunə olaraq göstərirlər.

Ölkəmizin və xalqımızın sahib olduğu multikultural dəyərlərin, tolerantlıq əyənlərinin beynəlxalq ictimaiyyətə təqdim edilməsində Heydər Əliyev Fondunun xidmətləri böyükdür. Fond Azərbaycan multikultural əyənlərinin qorunub saxlanması, təbliği ilə bağlı olduqca əhəmiyyətli layihələr həyata keçirir. Bu layihələr Azərbaycan multikulturalizminin bir ölkə çərçivəsində qapalı inkişafını deyil, dünyada dinlərin və mədəniyyətlərin müxtəliflikləri şəraitində fəaliyyət göstərməsini reallaşdırır.

Uğurla həyata keçirilən “Tolerantlığın ünvanı Azərbaycan” layihəsi çərçivəsində ölkədəki məscidlərdə, kilsələrdə, sinaqoqlarda təmir-bərpa işləri aparılır. Bakıda yəhudi uşaqları üçün təhsil kompleksinin istifadəyə verilməsi, Fransa regionlarında kilsələrin, müqəddəs Roma katakombalarının bərpası, Həştərxanda Müqəddəs Knyaz Vladimirə abidənin ucaldılması, Bakıda yaşayan yəhudi uşaqları üçün “Xabad-Or-Avner” Təhsil Mərkəzinin yaradılması, dünyanın müxtəlif ölkələrində dünya şöhrətli fotoq-

raf Reza Deqatinin ölkəmizdə dini tolerantlığı əks etdirən fotoşəkillərinin sərgilənməsi məhz ayrı-ayrı xalqların və konfessiyaların qarşılıqlı hörmət və dostluq münasibətlərinin genişləndirilməsinə xidmət edir. Fondun digər bir xidməti Azərbaycanın Vatikanda sərgi təşkil edən ilk müsəlman ölkəsi kimi tarixə düşməsidir. Bu isə bəşəri multikulturalizmin ən ali nümunələrindən biri kimi dəyərləndirilə bilər.

Hazırda görülən işlərin davamı kimi cənab İlham Əliyev Azərbaycanda multikulturalizm ənənələrinin qorunub saxlanması, daha da inkişaf etdirilməsi və geniş təbliğ olunması məqsədilə 2016-cı ilin “Multikulturalizm ili” elan edilməsi haqqında Sərəncam, sonra isə Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı ilə “2016-cı ilin Azərbaycan Respublikasında “Multikulturalizm ili” elan edilməsinə dair Tədbirlər Planı” təsdiq edilmişdir. Tədbirlər Planının icrasının təşkilində əlaqələndirici orqan millətlərarası, konfessiyalararası və mədəniyyətlərarası münasibətlər sahəsində ölkəmizin təcrübəsinin öyrənilməsi və təbliği üzrə müxtəlif layihələr həyata keçirən Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi müəyyən edilmişdir.

Azərbaycanda “Multikulturalizm ili”nin elan olunması və bu çərçivədə həyata keçirilən tədbirlər dünyaya bir mesaj, Azərbaycanın bu regionda rolunu müəyyən edən bir faktordur. Yəni biz bir körpü kimi Şərqi də, Qərbi də özümüzdə birləşdirmək iqtidarındayıq.

Bütün bu deyilənlərə yekun olaraq nəticə çıxarmaq olar ki, multikulturalizmdən imtina etmək yaxşı heç nə vəd etmir, çünki bu, anlaşılmaqlığa, fobiyaya, qarşıqoymaya və qarşıdurmaya, milli və dini münasibətlərə aparıb çıxaran yoldur. Müasir multi-mədəni cəmiyyətlər düşünülmüş multikulturalizm siyasəti olmadan sabit inkişaf edə bilməzlər. Bunun əsas örnəklərindən biri Azərbaycan Respublikasının tərəqqisidir ki, burada Azərbaycanın milli mədəniyyətinə müvəffəqiyyətlə inteqrasiya olan müxtəlif xalqların nümayəndələri də harmonik inkişaf edirlər.

Multikulturalizmin təbliğində kitabxanaların rolu

Multikulturalizm və tolerantlıq tarixən azərbaycanlıların həyat tərzini olub, milli kimliyindən, dilindən, dinindən asılı olmayaraq Azərbaycan dövlətinin hər bir vətəndaşının gündəlik həyat tərzinə çevrilib.

Multikulturalizm anlayışı Azərbaycanda əsrlər boyu mövcud olub, bu gün də mövcuddur və möhkəmlənməkdədir. Azərbaycan xalqının zəngin multikultural keçmişi təkcə xalqımızın bugünkü tolerant yaşam tərzini deyil, həm də yaratmış olduğu ədəbi-bədii, elmi-fəlsəfi, siyasi-hüquqi qaynaqlarda, sənədlərdə yaşayır. Ədəbiyyatımızda “Kitabi-Dədə Qorqud” dastanından bu günə qədər çoxmədəniyyətliliyə, orta əsrlər Azərbaycan poeziyası nümayəndələrinin əsərlərində ümumbəşəri dəyərlərin təbliğinə rast gəlinir. Söz sənəti olan və bədii yaradıcılığın ən gözəl nümunələrini yaradan Nizami Gəncəvinin əsərləri bu cəhətdən xüsusilə fərqlənir. O, hələ XII əsrdə yeddi mədəniyyəti təsvir edən “Yeddi gözəl” əsərini yaradır. Nizami Gəncəvi üçün şəxsiyyətin ən yüksək meyarı insanlıq idi. İrqi, milli və dini ayrı-seçkiliyi qəbul etməyən bu şairin qəhrəmanları içərisində türk, fars, ərəb, hindli, çinli, həbəş, yunan, gürcü və başqa xalqların nümayəndələrinə rast gəlirik.

Ədəbiyyat tariximiz belə nümunələrlə zəngindir. Dünya şöhrətli şair və yazıçılarımız öz əsərlərində və şəxsi həyatlarında multikultural dəyərlərə bəzən qeyri-iradi əməl edib və bunu adi həyat tərzini kimi qəbul ediblər.

1919-cu ilin iyun ayının 9-da qeyri-müsəlman etnosların tarixinə və mədəniyyətinə hörmətlə yanaşan Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti multikultural mühitin formalaşmasının demokratiyanın inkişafına müsbət təsir edəcəyini nəzərə alaraq, ölkədə alman koloniyalarının salınmasının 100 illik yubileyinin təntənəli şəkildə

keçirilməsi üçün şərait yaratmış və bu yubiley Yelenendorf koloniyasında keçirilmişdir. 2016-2017-ci ildə YUNESKO-nun baş konfransının 38-ci sessiyası görkəmli şəxsiyyətlərin və əlamətdar hadisələrin yubileyləri proqramı çərçivəsində Cənubi Qafqazda alman yaşayış məntəqələrinin salınmasının (1817) 200 illik yubileyi qeyd ediləcək. Yubiley təklifi Almanıyanın dəstəyi ilə Azərbaycan və Gürcüstan tərəfindən birgə təqdim edilib. Cənubi Qafqazda alman yaşayış məntəqələrinin salınmasının 200 illik yubileyinin qeyd edilməsində məqsəd **200 il** bundan öncə Azərbaycanda alman icmasının mövcudluğu fonunda tolerant və birgə yaşayış ənənələrinin qabardılmasıdır.

Azərbaycanda multikulturalizm ənənələrinin qorunub saxlanması, daha da inkişaf etdirilməsi və təbliğ olunmasında kitabxanaların da özünəməxsus rolu vardır. Kitabxanalar həmişə milliyətinə, dininə, dilinə fərq qoymadan çoxsaylı oxucu ordusuna xidmət göstərir, müxtəlif xalqların etiqadını, mədəniyyətini, düşüncə tərzini, məişət və əxlaqını dünya ədəbiyyatının ən gözəl nümunələri vasitəsilə təbliğ edirlər.

İl ərzində kitabxanalar multikulturalizmin və tolerantlığın təbliği ilə bağlı aşağıdakı istiqamətlərdə öz işlərini qura bilərlər:

- MKS-lər multikulturalizm ənənələrinin qorunub saxlanması və geniş təbliğ olunması məqsədi ilə tədbirlər planı hazırlamalı və görülmək işləri konkret olaraq göstərməlidir;

- Kitabxananın fondunu multikulturalizmə və tolerantlığa dair çap məhsulları ilə komplektləşdirmək; daxil olan sənədləri növündən (çap və ya elektron) asılı olmayaraq operativ şəkildə seçmək, azsaylı xalqların ədəbi və mədəni irsini, müxtəlif dini cərəyanlar haqqında ədəbiyyatı əks etdirən kitab fondunu təbliğ etmək;

- Azərbaycan tarixini, ədəbiyyatını, mədəniyyətini, azərbaycançılıq məfkurəsini, multikulturalizmi, tolerantlığı təbliğ etmək üçün elektron məlumat bazaları, ənənəvi və virtual sərgilər hazırlamaq, yeni ədəbiyyatın (eləcə də azsaylı xalqların nümayəndələrinin müəllifi olduqları kitablar, azsaylı xalqların dillərinin

də olan jurnalların və digər nəşrlərin) təqdimatını keçirmək, Kitab müzakirələri, dəyirmi masalar, mühazirələr, seminar-müşavirələr, konfranslar, kitab bayramı, məktəblilər arasında sual-cavab gecələri, disputlar təşkil etmək, kitabxanası olmayan idarə və müəssisələrə, hərbi hissələrə səyyar xidmət etməklə əhalini multikulturalizmin mahiyyəti və əhəmiyyəti haqqında məlumatlandırmaq;

- Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin Məşvərət Şurasının üzvlərinin oxucularla görüşlərini təşkil etmək;

- Tolerantlıq mövzusunda həsr olunmuş çap əsərlərinin tam mətnini hazırlayıb saytda-elektron kitabxanada yerləşdirmək, sosial şəbəkələrdə təbliğ etmək; Mütəmadi olaraq bu mövzuda olan elektron kitabların virtual sərgisini, təqdimatını keçirmək. Sosial şəbəkələrdə ayrıca bir səhifədə görülən işlərin tanıtımı və təbliğini təşkil etmək.

Kitabxanalar xalqımızın zəngin multikulturalizm və tolerantlıq ənənələrini tədbirlər vasitəsilə oxucu kütləsinə çatdırmalı, kütləvi informasiya vasitələrindən heç də geridə qalmamalıdır. Son illərdə din pərdəsi altında baş verən müxtəlif təxribatlara qarşı mübarizə məqsədi ilə İnternetdə yerli və xarici müəlliflərin dəyərli əsərləri barədə geniş məlumatların, dini mövzuda elmi əsərlər və məqalələrdən ibarət elektron topluların hazırlanması və elektron kitabxanada, sosial şəbəkələrdə yayımını təşkil etmək məqsədəuyğundur. Elektron nəşrləri, elektron kitabları internetdə yerləşdirməklə, eləcə də sosial şəbəkələrdə bu barədə geniş məlumatlar yaymaqla zəngin dini-elmi, ədəbi-mədəni dəyərlərimizin ölkədaxili və dünyada tanıtılmasına, virtual təbliğinə çalışmaq lazımdır.

Bu istiqamətdə kitabxanalarda həyata keçiriləcək işlərdən biri kimi məlumat bazası üçün nümunə təqdim edirik.

Azərbaycan multikulturalizm diyarıdır

Rəsmi sənədlər

Heydər Əliyev fenomeni və multikulturalizm

Azərbaycanda multikulturalizmin tarixi

- Sivilizasiyalarası və mədəniyyətlərarası dialoq
- Milli-mədəni müxtəliflik
- Etnik-dini dözümlülük. Tolerantlıq
- Sitalar

Ədəbiyyat

- Kitablar
- Məqalələr

Azərbaycanda azsaylı xalqlar:

- Adları
- Tarixi
- Coğrafiyası
- Mədəniyyətləri və adət-ənənələri
- Tanınmış simalar

Videofilmlər

Fotoqalereya

Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin təşəbbüsü ilə hər il respublikanın şəhər və rayon mərkəzi kitabxanaları tərəfindən Azərbaycan xalqının ümummilli lideri Heydər Əliyevin doğum gününə həsr olunmuş **kitab bayramları** keçirilir. Ənənəyə çevrilmiş bu kitab bayramları hər il ictimaiyyətin böyük marağına səbəb olur. Azərbaycanda multikulturalizm ənənələrinin qorunub saxlanması, daha da inkişaf etdirilməsi və geniş təbliğ olunmasında bu tədbir növündən istifadə etmək olar. Açıq havada keçirilən bu tədbirdə əhalinin çox hissəsi iştirak edir, nümayiş olunan sərgilərlə tanış olur, bu sahəyə aid olan çap məhsullarını görür və onlarda maraq yaranır.

Kitab bayramına hazırlıq zamanı proqram hazırlanmalıdır. Proqrama Azərbaycanda multikulturalizmin təbliğ olunmasına

kömək üçün, azsaylı xalqların nümayəndələrinin iştirakı ilə dəyirmi masa, ədəbi görüşlər, kitab sərgiləri, yeni nəşr olunmuş kitabların təqdimatını və s. tədbirləri daxil etmək olar. Məsələn:

- Ümummilli lider Heydər Əliyevin ölməz həyat yolunu əks etdirən kitabların sərgisinin hazırlanması;

- Milli-mənəvi dəyərlərimizin və vətənpərvərlik tərbiyəsinin təbliği ilə bağlı ədəbiyyatın sərgisinin təşkil edilməsi;

- Azərbaycançılıq məfkurəsini, multikulturalizmi, tolerantlığı təbliğ edən çap məhsullarının sərgisinin (“Heydər Əliyev Azərbaycan multikulturalizminin banisidir”, “Azərbaycan multikulturalizmi bu gün” və s. adlarda) nümayiş etdirilməsi;

- Yeni kitabların sərgisinin təşkili;

- Mövzu üzrə kitabların və dövrü mətbuat materiallarının icmalının oxucuların diqqətinə çatdırılması;

- Müəlliflərlə oxucuların görüşünün təşkil edilməsi;

- Yazıçıların (azsaylı xalqların nümayəndələri daxil olmaqla) yeni əsərlərinin təqdimatı və müzakirəsinin keçirilməsi;

- Azərbaycan Milli Ordusunun hərbi hissələrində səyyar xidmətin təşkil edilməsi;

- Kitab bayramı günlərində rayonda yaşayan azsaylı xalqlara aid maraqlı, qədim əşyaların, onların əl işlərinin, adət-ənənələrinə dair sərgilərin hazırlanması və s.

Milli azlıqların hüquq və azadlıqlarının dövlət təminatı, dövlət-din münasibətlərinin qanunvericiliyin tələblərinə uyğun şəkildə tənzimlənməsi istiqamətində ölkə rəhbərliyi tərəfindən imzalanmış azsaylı millətlərin və xalqların inkişafı ilə əlaqədar müvafiq fərman və sərəncamlar haqqında ictimaiyyət daim məlumatlandırılmalıdır. Bu məqsədlə kitabxanalar *“Heydər Əliyev Azərbaycan multikulturalizminin siyasi banisidir”*, *“Azərbaycan qədim dini ənənələrə və mədəniyyətə malik bir ölkədir”*, *“Azərbaycan tolerantlıq örnəyidir”* və s. adlarda **elmi-praktik konfrans** keçirə bilər. Konfransın müvəffəqiyyəti onun təşkilatçısının mövzunu dərindən bilməsindən, tədbirin əhəmiyyətini düz-

gün müəyyən etməsindən, ən mühüm məsələlərin müzakirəyə qoyulmasından çox asılıdır. Kitabxanaçı konfransın keçirilməsi üçün qabaqcadan ayrıca proqram tərtib etməlidir. O, proqramda keçiriləcək tədbirin adını, giriş sözü və eləcə də çıxış edəcək başqa şəxslərin adlarını göstərməlidir. Konfransın mövzusunda asılı olaraq mühazirə və söhbət, sərgi, kitabxana plakatları, tövsiyə siyahıları, bülletenlər və ya divar qəzetləri, bədii və sənədli filmlərin nümayişi, konfransın mövzusu üzrə virtual ekskursiya və s. nəzərdə tutula bilər. Konfransın gedişində multikulturalizm və tolerantlığı əks etdirən ayrı-ayrı əsərlərə istinad etmək, maraqlı fakt və materiallardan nümunələr gətirmək olar. Hazırlıq işləri başa çatdıqdan sonra konfransın harada və nə vaxt keçiriləcəyi tarix müəyyənləşdirilərək kitabxananın saytında elan yazmaq olar. Dəvətnamələr hazırlanmalı, dəvət ediləcək şəxslərə göndərilməlidir.

Kitabxanada multikulturalizmin təbliği ilə bağlı digər maraqlı bir tədbir kitab sərgisinin təşkilidir.

Nümunə:

Başlıq: “2016-cı il multikulturalizm ilidir” və ya “Multikulturalizm Azərbaycanın həyat tərzidir”

Rəsmi sənədlər:

- Multikulturalizm ili haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Sitat: *Multikulturalizm Azərbaycanın dövlət siyasəti və həyat tərzidir... Bu gün Azərbaycan artıq dünyada tanınmış multikulturalizm mərkəzlərindən biridir.*

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

- Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin yaradılması haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı

- Azərbaycanda dini mədəniyyətin, tolerantlığın, dinlərarası və mədəniyyətlərarası dialoqun təbliğinin gücləndirilməsinə dair əlavə tədbirlər haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

I bölmə: Azərbaycanın dövlət siyasətində tolerantlıq və multikulturalizm

Sitat: *Tolerantlıq, dözümlülük çox geniş anlayışdır. O həm insani münasibətlərin, həm insan cəmiyyətində gedən proseslərin, həm də dövlətlərarası, millətlərarası, dinlərarası münasibətlərin bir çox cəhətlərinə aiddir... O, təkcə dinlərin bir-birinə dözümlülüüyü deyil, həm də bir-birinin adətlərinə, mənəviyyətinə dözümlülük, mədəniyyətlərə dözümlülük deməkdir.*

Heydər Əliyev,

Azərbaycan xalqının ümummilli lideri

İzahlı mətn: Çoxkonfessiyalılığın və çoxmədəniyyətliyin bir dəyər sisteminə çevrildiyi və böyük əksəriyyətini müsəlmanların təşkil etdiyi Azərbaycanda tarixi alban kilsə abidələri ilə yanaşı pravoslav və katoliklərin 12 kilsəsi, yəhudilərin isə 6 sinaqoqu var. O cümlədən, Avropanın ən iri sinaqoqlarından biri 2003-cü ilin mart ayında məhz Bakı şəhərində açılmışdır. Bu isə bir daha Azərbaycanda dinlərin bərabər yaşaması üçün bütün imkanların yaradıldığından xəbər verir.

Ədəbiyyat:

1. Əhədova, S. Müasir dünyada mədəniyyətlərarası münasibətlər: [monoqrafiya] /S.A.Əhədova; elmi məsl. A.Mustafayeva; elmi red. İ.Hüseynova (ön söz).- Bakı: Elm, 2014.- 347, [1] s.

2. Heydər Əliyev siyasəti: Tolerantlıq: çıxışlar, nitqlər, görüşlər, təbriklər /[Azərbaycan Respublikası Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi]; ön söz M.Qurbanlı; burax. məsul S.Salahlı (Aran).- Bakı: Elm və təhsil, 2015.- 502, [2] s.

3. Hüseynov, Y. Azərbaycanca dini tolerantlıq mədəniyyəti: tarix və müasirlik /S.Y.Hüseynov; elmi red. A.Əlizadə.- Bakı: Təknur, 2012.- 175, [1] s.

4. Niftiyev, A. Azərbaycanca birgəyaşayış və multikulturalizm /N.M.Niftiyev; ön söz E.Nəsirov; elmi red. İ.Abbasov; [Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi].- Bakı: [s.n.], 2015.- 407s.

II bölmə: Fərqliliyimiz zənginliyimizdir

Sitat: Ərazimizdə yaşayan azərbaycanlı da, ləzgi də, avar da, kürd də, talış da, udin də, kumık da, başqası da - bütünlükdə hamısı azərbaycanlıdır.

Heydər Əliyev,

Azərbaycan xalqının ümummillî lideri

İzahlı mətn: Azərbaycanda tarixən mövcud olan dini və milli tolerantlığın daha bariz nümunəsi ölkəmizin qədim yaşayış məskənlərində qədim ibadət ocaqlarının qorunub saxlanması və müxtəlif dini konfessiyaların dövlət qeydiyyatına alınmaqla onların qanuni fəaliyyətinə şərait yaradılmasıdır. Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin məlumatına görə, Azərbaycan ərazisində 1802 məscid, 5 pravoslav, 1 katolik, 4 gürcü-pravoslav kilsəsi, 6 sinaqoq və digər ibadət yerləri fəaliyyət göstərir. Ölkə əhalisinin 96 faizini müsəlmanlar, 4 faizini isə xristianlar, yəhudilər və digər dinlərin təmsilçiləri təşkil edir.

Ədəbiyyat:

1. Azərbaycan folkloru antologiyası /AMEA, Folklor İn-tu; tərt. ed.: İ.Abbaslı, O.Əliyev, M.Abdullayeva; elmi red. H.İsmayılov; nəşrinə məsul Ə.Ələkbərli.- Bakı: Səda, 2005.- C.XIII: Şəki, Qəbələ, Oğuz, Qax, Zaqatala, Balakən, folkloru.- 549 s.

2. Azsaylı xalqların folkloru /AMEA, Folklor İn-tu; lay. rəhbəri M.Kazımoğlu (İmanov); tərt. ed. və ön söz. müəl.

M.Yaqubqızı; mətnlərin tərc. üçün məsul şəxslər S.Atayeva və b.; red. R.Xəlilov; rəy. B.Şahverdiyev; A.Tinayeva; C.Məmmədov.- Bakı: Elm və təhsil, 2014.- K.1.- 203 s.

3. Cavadov, Q. Azərbaycanın azsaylı xalqları və milli azlıqları (tarix və müasirlik) /Q.Cavadov.- Bakı: Elm, 2000.- 440 s.

4. Cavadov, Q. Udilər: Tarixi-etnoqrafik tədqiqat /Qəmərşah Cavadov, Rauf Hüseynov; rəy. H.A.Həvilov; Azərbaycan Respublikası EA Milli Münasibətlər İnstitutu.- Bakı: Azərbaycan, 1996.- 240 s.

5. Hacıəli, Ş. Şimal-Qərbi Azərbaycan: İngiloylar: [monoqrafiya] /Şirinbəy Hacıəli; ön söz müəl. Y.Mahmudov; elm. red. A.N.Mustafayev.- Bakı: Təhsil, 2007.- K.I: Ən qədim zamanlardan XII əsrin ortalarınaqədək.- 277 s.

6. İsayev, Ə. Saxurların gözü: Suvagil: tarixi-etnoqrafik oçerk /Ə.İsayev; red. A.Babayev.- Bakı: Çinar-çap, 2008.- 139 s.

III.Bölmə: Azərbaycan – dünyada sivilizasiyalararası dialoq və multikulturalizm mərkəzi

Sitat: *Bu gün Azərbaycan multikulturalizm siyasəti və bu sahədəki uğurları ilə dünyanın bir çox ölkələrinə, o cümlədən tarixən zəngin təcrübəsi ilə tanınan Qərb ölkələrinə nümunədir. Qətiyyətlə demək olar ki, Azərbaycan multikulturalizmi ölkəmizin siyasi simasının əsas cizgilərindən birinə çevrilib. Azərbaycan multikulturalizminin siyasi banisi məhz bunu istəyirdi”.*

Kamal Abdullayev,

Azərbaycan Respublikasının millətlərarası, multikulturalizm və dini məsələlər üzrə Dövlət müşaviri, akademik

İzahlı mətn: 2011-ci ildən başlayaraq hər il ölkəmizdə Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumu keçirilir. Forum XXI əsrdə bəşəriyyətin qarşısında duran qlobal çağırışlara cavab axtarmaq, humanitar əməkdaşlıqla bağlı ən mühüm məsələlərə dair geniş

spektrli dialoqlar, fikir mübadilələri və müzakirələr aparmaq üçün beynəlxalq miqyasda nüfuzlu elmi-siyasi platformadır.

Ədəbiyyat:

1. Bakı islam mədəniyyətinin paytaxtıdır - 2009: beynəlxalq konfransın tezisləri 9-10 noyabr /Milli Azərb. Tarixi Muze-yi; bədii tərtibat S.Hüseynov.- Bakı: Elm və Təhsil, 2009.- 168 s.

2. Dinlərarası dialoq. Qarşılıqlı anlaşmadan birgə əməkdaşlığa doğru.- Bakı, 2010.- 200 s.

3. Əliyev, İ. XXI əsrin Humanitar Çağırışları /İ.H.Əliyev, D.Medvedyev; ümumi red.: R.Mehdiyev, S.Narışkinin.- Bakı: Moskva: Teppa, Итp-Тacc, 2011.- 247 s.

4. Müasir dövrdə Azərbaycanda sosial-iqtisadi və mənəvi inkişafın harmoniyası: I virtual dəyirmi masa, 2014: IV Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumu ərəfəsində /Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi; [red. K.Abdullayev [və b.]].- Bakı: [Mütərcim], 2015.- 74, [2] s.

5. Xəlilov, S. Sivilizasiyalararası dialoq /Səlahəddin Xəlilov; 2-ci nəşr.- Bakı: Adiloğlu, 2009.- 255 s.

Sərgidə multikulturalizmə və tolerantlığa aid mümkün olan maksimum informasiya mənbəyi göstərilməlidir. Tədbir sərginin təqdimatı ilə başlayır, onun bağlanması ilə qurtarır. Sərgi kitabxana işçilərinin və müvafiq sahə üzrə mütəxəssislərin analitik, faktoqrafik informasiya xarakterli çıxışları ilə keçirilir.

Multikulturalizmin xarakterik xüsusiyyəti tolerantlıqdır (dözümlülükdür). Elə bu səbəbdən də 1995-ci ildə UNESCO-nun qərarı ilə 16 noyabr dünyada Tolerantlıq Günü elan edilmişdir. Hər il bu gün müxtəlif mədəniyyət və dinlərin planetimizdə birgə yaşamasının mümkünüyü günü kimi qeyd olunur. Tolerantlığın önəmi, tolerant ideyaların aktuallığı və ölkəmizdə multikulturalizmin ənənələri müxtəlif üsul və vasitələrlə oxuculara çatdırılmalı, humanizm və dostluq, sülhsevərlik hissləri aşılmalıdır. Bu məqsədlə kitabxanada *“Fərqlilikləri birləşdirən dəyər - Azərbaycan*

can: müasir çağırışlar və tolerantlıq”, “Kitabxanalarda tolerantlığın və multikulturalizmin təbliği” və s. mövzularda seminar-müşavirə təşkil etmək olar. Təşkil ediləcək seminar-müşavirənin iştirakçılar üçün əhəmiyyətli olmasını təmin etmək məqsədilə istifadə olunacaq iş üsulları - mühazirə, məruzə, dəyirmi masalar, qruplarda iş, təqdimatlar və s. öncədən müəyyən edilməli, söhbətlər, video və audio materiallar, slayd-təqdimatlardan istifadə edilməlidir. Əvvəlcə MKS-in direktoru tərəfindən keçiriləcək seminarın əsas mövzusu təsdiq edilməli, proqram hazırlanmalı, müzakirə olunacaq məsələlər ardıcılıqla verilməli, çıxış edəcək şəxslər, keçirilmə tarixi və saati, nahar fasiləsi və iştirakçıların tərkibi öncədən müəyyənləşdirilməlidir. Məruzələr elə seçilməlidir ki, iştirakçılar “multikulturalizm nədir və onun təbliği ilə bağlı kitabxanada nə etmək olar?” suallarına cavab tapa bilsinlər. Kitabxana büdcəsinin imkanı daxilində seminar iştirakçıları üçün mövzu ilə bağlı məlumat xarakterli materiallar: yaddaş kitabçaları, broşürlər, anket-sorğu vərəqələri hazırlamaq, dəftərxana materialları - qeyd dəftəri, qələm, qovluq təşkil etmək olar. Seminarı fasilədən sonra multikulturalizmin müxtəlif məsələlərinə həsr olunmuş dəyirmi masalarla davam etdirmək olar. Seminarın fasiləsində anket-sorğu (anketlər qeydiyyat zamanı iştirakçılara paylanır) keçirmək olar. Anket-sorğu seminar məşğələnin mövzusu haqqında iştirakçıların rəyini öyrənmək üçün tərtib olunur.

“Kitabxanalarda tolerantlığın və multikulturalizmin təbliği” adlı *seminar-müşavirənin proqramını* təqdim edirik:

Mövzu: “Kitabxanalarda tolerantlığın və multikulturalizmin təbliği”

----- rayonu

Mərkəzi kitabxana

12-13 aprel 2016

Program

10.00	<i>Seminar-müşavirə iştirakçılarının qeydiyyatı</i>
	<i>Mövzu ilə bağlı təşkil edilmiş sərgi ilə tanışlıq</i>
11.00	Giriş sözü- _____ rayon Mərkəzləşdirilmiş Kitabxana Sisteminin direktoru
	Çıxışlar:
	“Heydər Əliyev Azərbaycan multikulturalizminin siyasi banisidir”
	“Azərbaycan multikulturalizmi bu gün”
	“Heydər Əliyev və Azərbaycanda din siyasəti”
	“Multikulturalizm Azərbaycanın dövlət siyasəti, cəmiyyətin həyat tərzidir”
	“Azərbaycan: beynəlxalq tolerantlıq və multikulturalizm nümunəsi”
12.30-13.30	Fasilə
13.30	Çıxışlar
	“Azərbaycanın dövlət siyasətində tolerantlıq və multikulturalizm”
	Kitabxanada multikulturalizm ənənələrinin təbliği
	“Azərbaycan multikulturalizminin ədəbi-bədii qaynaqları”
	“Dünya xəritəsində tolerantlıq mərkəzi - Azərbaycan”
	Diskussiya (çıxışların müzakirəsi)
	“Azərbaycan - Tolerantlıq məkanı” filminə baxış
15.00	Yekunlaşdırılma, seminar-müşavirənin bağlanması

Kitabxanada Azərbaycanda multikulturalizm ənənələrinin qorunub saxlanması, daha da inkişaf etdirilməsi və geniş təbliğ olunması məqsədi ilə kütləvi tədbirin müxtəlif formalarından istifadə etmək olar.

MKS-in saytında tədbirin keçirilməsi haqda məlumat yerləşdirilməlidir. Reklam məlumatlarının hazırlanması, göndərilməsi (elan, dövətnamə), fərdi dövətlər, tədbirə aid buklet hazırlamaq, tədbirin keçirildiyi məkanlar haqqında elanlar da unudulmamalıdır.

Tədbir ərəfəsində kitabxananın fondunda multikulturalizm ənənələrini təbliğ edən çap məhsulları haqqında oxucuları məlumatlandırmaq üçün sərgi-baxış, virtual sərgilər, bibliografik icmallar, söhbətlər, məsləhətlər, yeni kitabların təqdimatı, icmalı, tövsiyə ədəbiyyat siyahıları hazırlanmalı, tematik gecə, azsaylı xalqların yaşadığı yerlərə virtual ekskursiyaların təşkili, azsaylı xalqların əl işlərinə baxış, mövzu ilə bağlı hazırlanmış slaydların nümayişi, filmlərə (məsələn bölgələrdə tarixi tolerantlıq ənənələrini əks etdirən *“Fərqliliyimiz zənginliyimizdir”*, *“Azərbaycan – tolerantlıq məkanı”*, *“Əli və Nino”*, *“Mahmud və Məryəm”*, *“Azərbaycan Tolerantlıq Merkezi” (türk dilində)*, *“Azərbaycan dini dözümlülük üçün nümunə”*, *“Tolerantlıq və vətənpərvərlik”*, *“Azərbaycan-Alman dostluq əlaqələri”*, *“Azərbaycanı kəşf et”* və s. filmlərə baxış və s. təşkil etmək olar.

Kitab təqdimatının başlıca məqsədi təqdimata yığışanları yeni kitab (multikulturalizm və tolerantlığa dair) haqqında məlumatlandırmaq, onun ictimai əhəmiyyəti haqqında təsəvvür yaratmaqdır. Təqdimat mərasimində aparıcı 3-5 dəqiqəlik giriş sözü ilə iştirakçıları salamlayaraq, kitabın mövzusu, təqdimatın məqsədi haqqında məlumat verir. Aparıcı təqdim olunan kitabı, ya da fotosəklini nümayiş etdirir. Proyektorun köməyiylə ekranda kitabın elektron variantı göstərilə bilər. 10-15 dəqiqə ərzində kitabın kimlər üçün nəzərdə tutulduğu haqqında danışılır və elektron variantda kitabın içindəkilər (mündəricatı) göstərilir. İştirakçılara kitabla bağlı informasiyalar yerləşdirilmiş saytlar haqqında

məlumat verilir. Oxucularla qısa dialoq aparılır. Kitabın əhəmiyyəti haqqında rəy və mülahizələr öyrənilir və mövzuya uyğun suallar verilir. 5-10 dəqiqəlik son sözdə kitabın əhəmiyyətindən bir daha danışılır, kitabın qiyməti, necə əldə etməyin mümkünlüyü haqqında məlumat verilir. Tədbirdə müəllifin iştirak etməsi daha yaxşı olar, çünki ortaya çıxan bir çox sualları yalnız o cavablandırma bilər. Tədbirdən əvvəl elan və dəvətnamələr hazırlanmalı, əlaqədar təşkilatlara göndərməlidir.

Kitabxanada mövzu icmalı təşkil etmək olar. Hazırlanacaq **icmala** yalnız multikulturalizm və tolerantlıqla bağlı son illərdə nəşr olunmuş bir neçə kitab və dövrü mətbuatda dərc edilmiş məqalələr daxil edilməlidir. İcmalın əvvəlində mövzunun adı, sonra məqsədi qeyd edilməlidir. Bu prosesdə təkcə bibliografik təsvir və müəllif haqqında məlumat deyil, həm də kitabın və məqalələrin məzmununu, onun keyfiyyətlərindən də yığcam şəkildə danışılmalıdır. Mövzu icmallarının ətraflı planını, mətnini bu sahənin mütəxəssisi ilə əvvəlcədən müzakirə etmək məqsədəuyğun olardı. Kitabxanada olan multikulturalizmə dair kitablar, qəzet, jurnal məqalələri və digər sənəd növləri (CD/DVD və s.) haqqında yerli və dövlət qəzetlərində icmalın verilməsi multikulturalizmin təbliğində məqsədəuyğun olardı.

Tematik gecənin mövzusu (məsələn “Azərbaycan multikulturalizmi bu gün”) müəyyən edildikdən sonra kitabxanaçı mövzu ilə yaxından tanış olmalı, sənədli materiallar, maraqlı faktlar əsasında tədbirin ssenarisini tərtib etməlidir. İştirakçıların yaş həddi nəzərə alınmalı, onlarda multikulturalizm və tolerantlıq haqqında bilgilərin formalaşmasına, ölkəmizin tarixi keçmişinə yaxından bələd olmasına, milli mənəvi dəyərlərimizə hörmət hisslərinin aşılmasına diqqət yetirilməlidir. Adətən, belə gecələr kiçik məruzə və mühazirə ilə başlayır. Gecə, tədbirdə iştirak edən ziyalı fəalların çıxışları ilə davam etdirilir. Tədbir zamanı gecənin əsas mövzusunun əks etdirən sərgi, plakatların hazırlanması, sənədli filmlərin nümayişi tövsiyə olunur.

Ərazidə yerləşən müəssisə və təşkilatlara, hərbi hissəyə, qaçqınların məskunlaşdığı yerlərə səyyar xidmətin təşkili də səmərəli olardı.

“Azərbaycanın dövlət siyasətində tolerantlıq və multikulturalizm”, “Azərbaycanda tolerantlıq”, “Multikulturalizm və mədəni özünüdərk”, “Azərbaycan dünyanın multikulturalizm, tolerantlıq, dözümlülük, humanitar əməkdaşlıq mərkəzinə çevrilib”, “Azərbaycan - tolerantlığa nümunə ölkə”, “Bu gün multikulturalizm Azərbaycanda dövlət siyasətidir və eyni zamanda, həyat tərzidir” və s. adlarda məruzələrin edilməsi və ya disput keçirmək tövsiyə olunur.

Terrorizmin baş alıb getdiyi dünyada, İslama qarşı hücumların artdığı və islamafobiyanın gücləndiyi bir vaxtda kitabxanada Azərbaycanda islamı və onun digər dinlərə münasibətini, ümumbəşəri və humanist ideyalarını təbliğ edən tədbirlər həyata keçirilməlidir. İslamın tarixi, dini adət-ənənələr, Ramazan bayramı, Qurban bayramı haqqında tədbirlər keçirilməli, ən zəruri ədəbiyyat oxuculara çatdırılmalıdır. Azərbaycanda dini tolerantlıq ənənələrinin təbliği məqsədilə *“Multikulturalizm - Azərbaycan Respublikasının dövlət siyasəti kimi”, “Mən fəxr edirəm ki, azərbaycanlıyam”, “Müasir dövrdə Azərbaycan Respublikasında dövlətdin münasibətləri”, “Azərbaycan qədim dini ənənələrə və mədəniyyətə malik bir ölkədir”* və s. mövzularda mühazirələr keçirilməsi tövsiyə olunur. Mühazirələri ərazidə yerləşən idarə və müəssisələrə getməklə səyyar formada keçirilə bilər. Mühazirə - zamanı mövzu dərinədən və hərtərəfli izah edilməlidir. Mühazirənin mövzusunun seçərkən hazırkı dövrdə izah edilməsi zəruri olan əsas vəzifə və məsələlərdən çıxış etməli, kimlər üçün təşkil edilməsi mütləq nəzərə alınmalıdır. Mühazirəçi ilə mühazirənin adını müəyyənləşdirmək, aydın və ifadəli ad tapmaq üçün məsləhətləşmək lazımdır. Kitabxanaçı auditoriya yığımı zamanı yaş senzina diqqət etməli, daha gənc və bu sahəyə marağı olan mühazirəçinin (dinləyicilərin yox) iştirakına şərait yaratmalıdır. Mühazirə oxuyan şəxs daha çox multikultural biliklərinə görə seçilməlidirlər.

Mühazirəçi ilk növbədə ölkədə yaşayan milli azlıq, azsayılı xalq və etnik azlıqlar - onların tarixi, təsərrüfatı, məşğuliyyəti, məişəti, yaşadıqları coğrafi ərazi, təhsili, mediası, ölkənin ictimai-siyasi həyatındakı rolları və ən nəhayət beynəlxalq sənədlər və təcrübə barədə məlumatlı olmalıdır. İstifadə ediləcək əyani vasitələr, nümayiş ediləcək film barədə də mühazirəçi ilə məsləhətləşmək zəruridir. Tədbirin keçirilməsi barədə elan və dəvət-namə hazırlanmalıdır. Qabaqcadan MKS-nin saytında mühazirənin keçirilməsi haqqında məlumat yerləşdirmək, tədbirin keçirilmə yeri və vaxtı göstərilmiş dəvətnamələr əlaqədar təşkilatlara göndərilməlidir.

Yeniyyətə və gənclərimizin başqa dinlərə qarşı dözümlülük ruhunda tərbiyə edilməsinin vacib məsələ olduğunu vurğulayan ulu öndər Heydər Əliyev gənclərdə tolerantlıq mədəniyyətinin uşaqlıqdan tərbiyə edilməsini diqqətə çəkərək ünsiyyət mədəniyyətinin formalaşdırılması və Azərbaycan gənclərində bu xüsusiyyətlərin tərbiyə edilməsinin vacib şərt olduğunu bizlərə tövsiyə etmişdir. Bunun üçün ən yaxşı vasitə təhsil və təbliğatdır. Gənclər arasında milli-mənəvi dəyərlərin qorunması istiqamətində işlər görülməli, onlarda vətənpərvərlik və vətəndaşlıq hissləri gücləndirilməlidir. Biz bu gün milli-mənəvi dəyərlərimizin təbliğ və təşviqindən danışanda milli-mənəvi dəyərlərin tərkib hissəsi olan islami dəyərlərimizə və müasirliyə diqqət yetirməliyik. Buna görə milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması dedikdə, eyni zamanda, İslamın əsl mahiyyətini, əsl dəyərini olduğu kimi gənc nəslə çatdırmaq lazımdır. Milli-mənəvi, o cümlədən dini dəyərlər insanlara olduğu kimi çatdırılmalıdır. Ərazidə fəaliyyət göstərən mədəni mərkəz və milli icmalar ilə birgə *“Heydər Əliyev fenomeni və Azərbaycan multikulturalizmi”*, *“Azərbaycan - tolerantlığa nümunə ölkə”*, *“Tolerantlıq fərqliliyə hörmətdir”*, *“Multikulturalizm və vətənpərvərlik”*, *“Dünya xəritəsində tolerantlıq mərkəzi - Azərbaycan”* və s. adlarda **dəyirmi masa** təşkil etmək olar. Dəyirmi masada əsasən multikulturalizmə, tolerantlığa aid məsələlərin diskussiyası, mütəxəssislərin bu mövzuya uyğun fikirlərinin

çatdırılması, şəxsi münasibətləri, təcrübələri, konkret proqramlarla çıxışları nəzərdə tutulur. Dəyirmi masanın keçirilməsi üçün suallar öncədən hazırlanır. Hər hansı bir sualın müzakirəsini öz öhdəsinə götürmək üçün kitabxanaçı əvvəlcədən bir qrup oxucu ilə razılaşmalı, onlara lazım olan kitablar, dövrü mətbuat nümunələri, mövzu ilə bağlı filmlər barədə məsləhət verməlidir.

“Azərbaycan multikulturalizmi bu gün”, “Azərbaycan: dünyaya örnək olan tolerantlıq məkanı”, “Azərbaycan dünyanın multikulturalizm, tolerantlıq, dözümlülük, humanitar əməkdaşlıq mərkəzinə çevrilib” və s. mövzularda **müzakirələr** (diskusiya) aparıla bilər. Göstərilən mövzulardan birini seçərkən multikulturalizmin məzmununun tam acılması və onun həlli yollarının araşdırılmasına nail olmaq lazımdır. Lazım gələrsə, iştirakçılar mövzu ətrafında kitabxanaçı tərəfindən əvvəlcədən seçilmiş ədəbiyyatla da tanış olmalıdır.

Tədbiri başlarkən aparıcı əvvəlcə mövzu seçimini əsaslandırmalı, diskussiyanın şərtlərini izah etməli, müzakirə olunan problemin ən vacib məqamlarını vurğulamalıdır. Tədbirin əsas şərti iştirakçıların qızgın müzakirəsinə nail olmaqdır. Diskussiyanı bitirərkən müzakirəyə, söylənən fikirlərə yekun vurulmalıdır.

Beləliklə diskussiyanın strukturu mövzunun təyin olunması, iştirakçıların təqdim olunması, diskussiyanın şərtlərinin izahı, əsas çıxışçı üçün 20 dəqiqədən artıq olmadan reqlamentin təyin edilməsi, müzakirə üçün digər çıxışçıları dəvət etmək və deyilənləri qısa analiz edib, yekun vurmaqdan ibarətdir. Debatlar zamanı reqlamentə və gündəlikdə duran məsələdən kənara çıxmağa riayət olunmalıdır.

Kitabxanada Azərbaycandakı dinlərarası münasibətlər, tolerantlıq ənənələri, milli-mənəvi dəyərlərimizin düzgün təbliği, Azərbaycan tolerantlıq modelinin mahiyyəti, müasir dünyada dini dözümlülüğün əhəmiyyəti, habelə dövlətçilik və vətənpərvərlik məfhumları haqda və digər mövzularda müzakirələrin aparılması tövsiyə olunur. Ərazidə yerləşən Hərbi hissələrdə, məktəblərdə birləşmə “Bu Vətən bizimdir”, “Multikulturalizm və vətənpərvərlik”,

“*Milli mənsubiyyət - qürur, Azərbaycanlı olmaq - fəxarətdir*” və s. adlarda **sual-cavab gecəsi** təşkil etmək olar. Bu tədbirin əsasən məktəblilərlə keçirilməsi məqsədəuyğun olardı. Sual-cavab gecəsinin mahiyyətini və əhəmiyyətini açmaqdan ötrü əsas mənbə hesab olunan kitablar seçilməlidir. Qoyulan sualların əhatəli şəkildə işıqlandırılmasını təmin etmək üçün bu sahə üzrə mütəxəssislə məsləhətləşmək lazımdır. Sualların qabaqcadan toplanması, tədbir zamanı yeni sualların da ortaya çıxmasını istisna etmir.

Məsələn aşağıdakı suallar qoyula bilər:

1. Multikulturalizm nədir?
2. Multikulturalizmin Azərbaycan modeli haqqında nə bilərsiniz?
3. Multikulturalizm və vətənpərvərlik deyəndə nə başa düşürsünüz?
4. Azərbaycan multikulturalizminin tarixi və ədəbi-bədii qaynaqları haqqında nə bilirsiniz?
5. Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi nə vaxt yaradılıb və nə məqsədlə?
6. Tolerantlıq deyəndə nə başa düşürsünüz, tolerantlıq günü nə vaxtdan qeyd olunur?
7. Multikulturalizm haqqında hansı rəsmi sənədlər var?
8. Respublikamızda yaşayan azsaylı xalqlar kimlərdir?
9. “Bakı prosesi” haqqında məlumatınız varmı?
10. Multikulturalizmi təbliğ edən hansı filmlərə baxmısınız?

Hazırlıq prosesi bitdikdən sonra sual-cavab gecəsinin keçirilməyi yer və vaxt göstərilən elan hazırlanır. Cavabların gecədə iştirak edənləri nə dərəcədə qane etdiyini öyrənməklə tədbiri yekunlaşdırmaq olar. Verilən suallara daha məzmunlu cavab vermək üçün sual-cavab gecələrində sərgi hazırlamaq, sənədli film nümayiş etdirmək, tövsiyə ədəbiyyat siyahıları hazırlamaq lazımdır.

Dünyanın çox ölkələrinin dini ekstremizm, ksenofobiya, aqressiv islamofobiya, millətçilik problemləri ilə qarşılaşdığı zaman Azərbaycanın uğurlu multikulturalizm modeli, ölkədə hökm sü-

rən tolerantlıq mühiti və konfessiyalararası əməkdaşlıq dünyanın dini liderləri, məşhur siyasi xadimləri, ədəbiyyat və incəsənət xadimləri tərəfindən dəfələrlə qeyd edilib. Multikulturalizm dəyərləri olmayan məkanda, ayrı-seçkilik, islamofobiya, ksenofobiya, antisemitizm kimi təhlükəli amillər yaranır ki, bu da bəşəriyyət tarixində sivilizasiyaların və xalqların fəlakətinə səbəb olur. Kitabxanalar son dövrdə xüsusilə yaxın şərqdə baş verən proseslərin fonunda Azərbaycanda radikal qrupların fəaliyyətində aktivlik müşahidə olunduğu bir vaxtda, düzgün dini maarifləndirmə işləri, dünyaya örnək olan biləcək Azərbaycanın tolerantlıq modeli təbliğ edilməli və bu istiqamətdə tədbirləri gücləndirilməlidir. Kitabxanada vaxtaşırı *söhbətlərin* aparılması tövsiyə olunur. Söhbəti kiçik qrup ilə və ayrı-ayrı şəxslərlə (fərdi) keçirmək olar. Söhbətin əsas xüsusiyyəti qarşılıqlı danışq, məsələnin birgə müzakirəsidir. Söhbətin müvəffəqiyyəti söhbəti aparanın savad və hazırlığından, problemin birgə müzakirəsinə iştirakçıları cəlb etmək bacarığından asılıdır. Söhbətin əsas məqsədi oxucuların multikulturalizm dəyərlərindən, ayrı-seçkilik, islamofobiya, ksenofobiya, antisemitizm kimi təhlükəli amillərdən baş çıxarmasına kömək etməkdir. Söhbətə hazırlıq metodikası onun məqsədinin müəyyən edilməsindən, mövzunun seçilməsindən, planın işlənməsindən, materialın seçilib öyrənilməsindən, əyani materialların toplanmasından ibarətdir. Söhbəti qəzet və ya jurnal məqaləsinin oxunuşundan, kiçik söhbətdən, hər hansı bir sualın qoyuluşundan başlamaq olar. Mövzunun müzakirəsinə daha çox dinləyici cəlb etmək üçün oxuculara veriləcək suallar diqqətlə düşünülməlidir. Söhbəti istiqamətləndirərkən söhbət aparın şəxs mövzusunun bütün məsələlərini əhatə etməli, aydın, yadda qalan misallar gətirməli, inandırıcı sübutlar göstərməli, onu hamının işi və həyatının konkret məsələləri ilə sıx bağlamalıdır. Müzakirənin vaxtında yekunlaşdırılmasının, çıxış edənlərin hamısına diqqətlə yanaşılmasının, meydana çıxan suallar üzrə tədbir görülməsinin söhbətin müsbət nəticəsi üçün böyük əhəmiyyəti vardır. Söhbət zama-

nı mövzuya uyğun sənədli filmlərə baxış, slaydlar nümayiş etdirmək və s. olar.

Multikulturalizm ənənələrinin qorunması və təbliğində bibliografik resursların, bu resurslardan səmərəli istifadənin təşkilinin böyük əhəmiyyəti var. Bu sistemə kitabxanaların soraq-bibliografiya aparatı, bibliografik göstəricilər, qeyri-müstəqil nəşr formalı bibliografik mənbələr, elektron bibliografik mənbələr, bibliografik vəsaitlər və s. daxildir. Müstəqil dövlət quruculuğu şəraitində dövlətçiliyin, azərbaycançılığın mühüm, aparıcı ideya olduğunu diqqət mərkəzində saxlayan kitabxanalar multikulturalizm üzrə bibliografik resursun yaradılmasına, ondan səmərəli istifadənin təşkilinə xüsusi diqqət yetirməlidirlər. Ənənəvi “**multikulturalizm ili**” adlı kartoteka yaradılmalı, kitabxananın fondunda olan multikulturalizmə tolerantlığa dair çap məhsullarının “Yeni kitablar” adlı bülleteni tərtib edilməli, tövsiyə siyahıları, fonda daxil olan dövrü nəşrlərdəki ən əhəmiyyətli məqalələrin bibliografik təsvirləri elektron kataloqun tərkibinə daxil edilməlidir. Kitabxanada multikulturalizmin təbliğinə kömək üçün bibliografik vəsaitlər də tərtib olunmalıdır. Xüsusi oxucu qruplarına elektron poçt (E-mail) vasitəsilə də bibliografik informasiya xidməti göstərilməlidir. Kitabxanada ənənəvi kitabxana-bibliografiya xidmətləri ilə yanaşı, İnternetdən istifadə, müxtəlif təqdimatlar keçirilməsi, məsləhətlər, əlavə xidmətlərdən də istifadə etmək olar. **Məsləhətlər** ədəbiyyat axtarışı zamanı kitabxanaçının (bibliografın) verdiyi məsləhətlərdir. Oxuculara məsləhət adətən kataloq və kartotekadan, yardımçı göstəricilərdən istifadə qaydaları, lazım olan terminlər lüğəti, ensiklopediyalardan müvafiq məlumatları tapmaq, kitab rəflərindən istifadə zamanı həyata keçirilir. Məsləhətlər fərdi və ya qrup halında aparıla bilər. Bu zaman kitabxanaçının məqsədi oxucuya sorğunu dərk etmək, müstəqil ədəbiyyat axtarışı üçün ən rəşional yollar təklif etməkdir.

Məktəblilər arasında multikulturalizm mövzusunda “Multikulturalizm uşaqların gözü ilə” devizi altında rəsm sərgiləri və rəsm müsabiqələri təşkil etmək olar.

Rəsm müsabiqələri multikulturalizm haqqında uşaqların məlumatlandırılması üçün bir vasitədir. Bu müsabiqələrdə uşaqlarda multikulturalizm və tolerantlıq barədə formalaşdırılmış bilgiler kağız üzərinə köçürülür. Əvvəlcə müsabiqənin keçirilməsi haqqında elan verilir, müsabiqənin şərtləri, keçirildiyi tarixlər və ünvan göstərilir. Müsabiqə əsasən ümumtəhsil məktəblərinin yuxarı sinif şagirdləri arasında təşkil edilir. Sonda qaliblərin işlərindən ibarət yekun sərgi və mükafatlandırma mərasimi keçirilir.

Azərbaycanımızı – doğma məmləkətimizi əsl sivilizasiya və tolerantlıq mərkəzi kimi dünyaya tanıtmaqda keçirilən tədbirlərin, layihələrin rolu böyükdür. Bu istiqamətdə kitabxanalarda həyata keçirilən hər hansı tədbirin, layihələrin sayını artırmaqla, müntəzəmliyini təmin etmək, yenilərini hazırlamaqla, daha da böyük uğurlar əldə etmək olar. Bu da kitabxana xidmətinin keyfiyyətinin qalxmasına və oxucuların sayının artmasına səbəb olacaqdır.

Əlavələr

Əlavə 1.

2016-cı ilin Azərbaycan Respublikasında “Multikulturalizm ili” elan edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Tarixi İpək yolunda yerləşən Azərbaycan müxtəlif sivilizasiyaların qovuşduğu məkan olaraq, əsrlər boyu milli-mədəni rəngarənglik mühitinin formalaşdığı, ayrı-ayrı millətlərin və konfessiyaların nümayəndələrinin sülh, əmin-amanlıq, qarşılıqlı anlaşma və dialoq şəraitində yaşadığı diyar kimi tanınmışdır. Ölkəmizdə multikulturalizm artıq alternativ olmayaan həyat tərzinə çevrilmişdir. Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin yaradılması müasir dövrdə respublikamızda gerçəkləşdirilən siyasətin tolerantlıq prinsiplərinə bu gün də sadıq qalmasının bariz nümunəsidir.

Birləşmiş Millətlər Təşkilatının Sivilizasiyalar Alyansının 7-ci Qlobal Forumunun 2016-cı ildə Bakı şəhərində keçirilməsi barədə qərar qəbul edilməsi dünya ölkələrinin Azərbaycandakı multikultural mühitə olan münasibətinin real ifadəsidir.

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq, Azərbaycanda multikulturalizm ənənələrinin qorunub saxlanması, daha da inkişaf etdirilməsi və geniş təbliğ olunması məqsədi ilə qərara alıram:

1. 2016-cı il Azərbaycan Respublikasında “Multikulturalizm ili” elan edilsin.

2. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Təhsil Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi və Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının təkliflərini nəzərə alaraq, 2016-cı ilin Azərbaycan Respubli-

kasında “Multikulturalizm ili” elan edilməsinə dair tədbirlər planını bir ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin.

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 11 yanvar 2016-cı il

Əlavə 2.

Azərbaycanda dini mədəniyyətin, tolerantlığın, dinlərarası və mədəniyyətlərarası dialoqun təbliğinin gücləndirilməsinə dair əlavə tədbirlər haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq qərara alıram:

1. Azərbaycanda dini mədəniyyətin, tolerantlığın, dinlərarası və mədəniyyətlərarası dialoqun təbliğinin gücləndirilməsini təmin etmək məqsədi ilə Azərbaycan Respublikasının 2014-cü il dövlət büdcəsində nəzərdə tutulmuş Azərbaycan Respublikası Prezidentinin ehtiyat fondundan “Dini Mədəniyyətin İnkişafı” fonduna 3,0 (üç) milyon manat ayrılınsın.

2. Azərbaycan Respublikasının Maliyyə Nazirliyi bu Sərəncamın 1-ci hissəsində nəzərdə tutulan məbləğdə maliyyələşməni müəyyən olunmuş qaydada təmin etsin.

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 18 yanvar 2014-cü il

**“2016-cı ilin Azərbaycan Respublikasında
“Multikulturalizm ili” elan edilməsinə dair Tədbirlər
Planı”nın təsdiq edilməsi haqqında
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı**

Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq “2016-cı ilin Azərbaycan Respublikasında “Multikulturalizm ili” elan edilməsi haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı ilin 11 yanvar tarixli 1673 nömrəli Sərəncamına uyğun olaraq **qərara alıram:**

1. “2016-cı ilin Azərbaycan Respublikasında “Multikulturalizm ili” elan edilməsinə dair Tədbirlər Planı” təsdiq edilsin

2. Bu Sərəncamın 1-ci hissəsində nəzərdə tutulmuş Tədbirlər Planının icrasının təşkilində əlaqələndirici orqan Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi müəyyən edilsin.

3. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:

3.1. “2016-cı ilin Azərbaycan Respublikasında “Multikulturalizm ili” elan edilməsinə dair Tədbirlər Planı”nda nəzərdə tutulmuş tədbirlərin maliyyələşdirilməsini təmin etsin;

3.2. Bu Sərəncamdan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 11 mart 2016-cı il

Əlavə 4

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin
2016-cı il 11 mart tarixli
Sərəncamı ilə təsdiq edilmişdir

2016-cı ilin Azərbaycan Respublikasında “Multikulturalizm ili” elan edilməsinə dair TƏDBİRLƏR PLANI

Sıra №-si	Tədbirin adı	İcra müddəti	İcraçılar
Azərbaycan multikulturalizmi modeli ilə bağlı ölkədaxili tədbirlər			
1.	Multikulturalizm siyasətinin hüquqi bazasını möhkəmləndirmək məqsədilə ayrı-seçkiliyə qarşı mübarizənin gücləndirilməsi ilə bağlı mövcud normativ hüquqi aktların təkmilləşdirilməsinə dair təkliflərin hazırlanması	il ərzində	Ədliyyə Nazirliyi, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi
2.	“Multikulturalizm” adlı xüsusi medalın təsis edilməsi məsələsinə baxılması	il ərzində	Nazirlər Kabineti, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi
3.	“Heydər Əliyev şəxsiyyəti multikultural və tolerant dəyərlər işığında” mövzusunda ali və orta ixtisas təhsili müəssisələrinin tələbələri və müxtəlif dini qurumların üzvləri arasında intellektual müsabiqələrin təşkil olunması	mütəmadi	Təhsil Nazirliyi, Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Bilik Fondu
4.	“Azərbaycan multikulturalizmi modeli” adlı fənnin tədris edildiyi ölkə universitetlərində “Azərbaycan multikulturalizmi” kafedralarının açılması üçün lazımı metodik hazırlığın aparılması	il ərzində	Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Təhsil Nazirliyi

5.	Ali təhsil müəssisələrinin bakalavriat səviyyəsində “Multikulturalizmə giriş”, magistratura səviyyəsində isə “Azərbaycan multikulturalizmi modeli” adlı fənlərin tədris proqramlarına daxil edilməsi	mütəmadi	Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Təhsil Nazirliyi
6.	Azərbaycandakı Rus Pravoslav Kilsəsi tərəfindən Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinə (BBMM) bağışlanmış Qazax şəhərindəki Müqəddəs Nikolsk Pravoslav kilsəsinin binasında “Multikulturalizm Muzeyi”nin yaradılması və muzeyin BBMM-in balansına verilməsi üçün zəruri sənədləşmə işlərinin görülməsi	il ərzində	Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Əmlak Məsələləri Dövlət Komitəsi, Qazax Rayon İcra Hakimiyyəti
7.	Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində məşğulluğu olmayan gənclərin peşəyönümlü kurslara cəlb edilməsi və bu kurslarda həmçinin multikultural məzmunlu fənlərin tədrisinin təmin edilməsi	mütəmadi	Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Nazirliyi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Bilik Fondu
8.	Azərbaycan multikulturalizminin qaynaqları seriyasından olan “Azərbaycan multikulturalizminin ədəbi-bədii qaynaqları”, “Azərbaycan multikulturalizminin elmi-fəlsəfi və ictimai-publisistik qaynaqları”, “Azərbaycan multikulturalizminin siyasi və hüquqi qaynaqları” kitablarının hazırlanıb nəşr etdirilməsi və təqdimatlarının keçirilməsi	il ərzində	Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, yerli icra hakimiyyəti orqanları
9.	“Azərbaycan multikulturalizmi” dərslinin hazırlanıb nəşr etdirilməsi	il ərzində	Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Təhsil Nazirliyi

10.	Mədəni müxtəliflik, tolerantlıq və konfliktlərin həllində mədəniyyətlərarası dialoqun rolu, multikulturalizmin Azərbaycan modeli və dünya multikulturalizm modelləri mövzularında respublika və beynəlxalq miqyaslı elmi-nəzəri, elmi-praktik konfransların, seminarların, “dəyirmi masa”ların, mühazirələrin, ədəbi-bədii toplantıların keçirilməsi	aprel-dekabr	Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Təhsil Nazirliyi, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Bilik Fondu, yerli icra hakimiyyəti orqanları
11.	Azərbaycan dövlətinin multikulturalizm siyasətinin dini təhsil müəssisələrində, dini icmalarda təbliği məqsədilə seminarların keçirilməsi	il ərzində	Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Bilik Fondu, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası
12.	Ölkə məktəbliləri arasında multikulturalizm mövzusunda rəsm müsabiqəsinin keçirilməsi	aprel-may	Təhsil Nazirliyi, Azərbaycan Rəssamlar İttifaqı
13.	BMT Sivilizasiyalar Alyansının 7-ci Qlobal Forumuna və “Multikulturalizm ili” nə həsr edilmiş təqdimatların və müzakirələrin təşkili (ali təhsil müəssisələri, Qeyri-Hökumət Təşkilatları və gənclər təşkilatları üçün)	aprel-may	Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Təhsil Nazirliyi, Gənclər və İdman Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında

			Qeyri-Hökumət Təşkilatlarına Dövlət Dəstəyi Şurası
14.	Orta ümumtəhsil və orta ixtisas təhsili müəssisələrində mədəniyyətlərarası kommunikasiya bacarıqları və bilgilərinə həsr olunmuş seminarların və “Azərbaycanda multikulturalizm” mövzusunda kütləvi mühazirələrin təşkili	il ərzində	Təhsil Nazirliyi, AMEA, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi
15.	Multikulturalizm mövzusunda elmi-publisistik məqalə müsabiqələrinin keçirilməsi, məqalələr toplusundan ibarət kitabın nəşr etdirilməsi	aprel-noyabr	Təhsil Nazirliyi, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası
16.	“Multikulturalizm gənclərin gözü ilə” qısametrajlı film müsabiqəsinin təşkili və keçirilməsi	may-sentyabr	Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Azərbaycan Kinematoqrafçılar İttifaqı
17.	Dövlət sifarişi ilə Cəlil Məmmədquluzadənin “Kamança”, Qurban Səidin “Əli və Nino” əsərlərinin hazırlanıb tamaşaya qoyulması	il ərzində	Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi
18.	Teatr və musiqi kollektivlərinin azsaylı xalqların yaşadığı bölgələrə qastrol səfərlərinin təşkili	il ərzində	Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi
19.	Dövlət rəsm qalereyalarında “Multikulturalizm alternativsiz həyat tərzidir” devizi ilə rəsm sərgilərinin təşkili	il ərzində	Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Azərbaycan Rəssamlar İttifaqı
20.	“Azərbaycan-doğma diyar” devizi altında etnik qrupların V incəsənət festivalının bölgələrdə keçirilməsi	il ərzində	Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, yerli icra hakimiyyəti orqanları

21.	Azərbaycan Milli Kitabxanasında multikulturalizm üzrə kitab fondunun yaradılması və “Multikulturalizm və kitab” mövzusunda konfransın keçirilməsi	il ərzində	Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Bilik Fondu
22.	“Beynəlxalq abidələr və tarixi yerlər günü” çərçivəsində Lahıc, Xınalıq və Kiş qoruqlarının ərazisində mədəniyyət festivallarının təşkili	18 aprel	Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, yerli icra hakimiyyəti orqanları
23.	“Atəşgah Məbədi” Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğunda “Azərbaycan memarlığında dini tolerantlıq” mövzusunda konfransın və tolerantlığı əks etdirən Azərbaycan memarlıq abidələrinin fotosərgisinin keçirilməsi	il ərzində	Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Təhsil Nazirliyi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası
24.	Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyəti nəzdində multikulturalizm problemləri üzrə institutlararası elmi tədqiqat virtual mərkəzinin təsis edilməsi, Fəlsəfə və Hüquq İnstitutunun nəzdində isə “Multikulturalizm” şöbəsinin yaradılması	il ərzində	Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası
25.	“Multikulturalizm ili - 2016: nailiyyətlər və perspektivlər” mövzusunda ilin yekununa həsr olunmuş respublika konfransının və ədəbi-bədii tədbirin təşkili	dekabr	Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Təhsil Nazirliyi, Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi

Azərbaycan multikulturalizmi modeli ilə bağlı beynəlxalq tədbirlər			
26.	Bakı Slavyan Universitetində “Ulu öndər Heydər Əliyev irsində multi-kultural və tolerant dəyərlər” mövzusunda Ulu Öndərin anadan olmasına həsr olunmuş ənənəvi beynəlxalq konfransın keçirilməsi	may	Təhsil Nazirliyi , Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası
27.	“Azərbaycan multikulturalizmi modeli” adlı fənnin tədris edildiyi yerli və xarici tələbələr üçün Beynəlxalq Multikulturalizm Yay və Qış məktəblərinin təşkili	mütəmadi	Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Təhsil Nazirliyi, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Gənclər və İdman Nazirliyi, Xarici İşlər Nazirliyi
28.	Azərbaycan multikulturalizminin tarixini öyrənmək istiqamətində Qafqaz Albaniyası ilə bağlı “Alban Apostol kilsəsi: dünənimiz və bu günümüz” mövzusunda beynəlxalq konfransın keçirilməsi	iyun	Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Xarici İşlər Nazirliyi, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi
29.	V Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumu çərçivəsində “Səməvi dinlərin tarixi” layihəsinin I hissəsinə (İudaizm) aid sərginin təşkili	oktyabr	Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Təhsil Nazirliyi

30.	BMT Sivilizasiyalar Alyansının 7-ci Qlobal Forumu çərçivəsində multikulturalizm mövzusunda sessiyanın təşkili və "Sivilizasiya" kitabının təqdimatının keçirilməsi	aprel	Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası
31.	"Multikultural cəmiyyət və turizm" mövzusunda Ümumdünya Turizm Təşkilatı ilə birlikdə konfransın təşkili	may	Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Xarici İşlər Nazirliyi
32.	Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin xarici ölkələrdə filiallarının açılması istiqamətində zəruri mənəvi dəstəyin göstərilməsi	dekabr	Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Xarici İşlər Nazirliyi, Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi
33.	Xarici ölkə universitetlərində "Azərbaycan multikulturalizmi modeli" adlı fənnin tədrisinin davamı üçün müvafiq tədbirlərin görülməsi	mütəmadi	Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Təhsil Nazirliyi, Xarici İşlər Nazirliyi
34.	Xarici ölkələrdə işğal altında olan Azərbaycan ərazilərində tarixi-dini və mədəniyyət nümunələrinə qarşı erməni vandalizmini əks etdirən sərəgilərin təşkili	il ərzində	Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Təhsil Nazirliyi
35.	İran İslam Respublikasının Təbriz şəhərində "Radikalizmlə mübarizədə İslam həmrəyliyi" devizi altında "Azərbaycan – İslam mədəniyyətinin incisi" adlı fotosərginin təşkili	iyun	Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi

36.	Amerika Birləşmiş Ştatlarında yəhudi icmalarının iştirakı ilə “Dinlər-arası qarşılıqlı anlaşma: birgəyaşayışın modelləri” mövzusunda “dəyirmi masa”nın və “Azərbaycan – tolerantlıq diyarı” mövzusunda fotosərginin keçirilməsi	il ərzində	Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi, Xarici İşlər Nazirliyi, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi
37.	Böyük Britaniyada “Multikulturalizmin Azərbaycan modeli: Avropa üçün yeni nümunə” adlı beynəlxalq konfransın və eyni mövzuda fotosərginin təşkil edilməsi	may	Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi, Xarici İşlər Nazirliyi, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi
38.	Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri və Qətərdə “Dini tolerantlığın qorunması və radikalizmlə mübarizədə dünya birliyinə Azərbaycanın dəstəyi” de-vizi altında “Azərbaycan – İslam mədəniyyətinin incisi” adlı fotosərginin keçirilməsi	oktyabr-noyabr	Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Xarici İşlər Nazirliyi
39.	Avropa Şurasının Şimal-Cənub Mərkəzi ilə birlikdə Lissabon şəhərində “Avropada dini tolerantlıq və birgəyaşayış təcrübəsi: Azərbaycan modeli” mövzusunda beynəlxalq konfransın və “Azərbaycan – tolerantlıq diyarı” adlı sərginin keçirilməsi	noyabr	Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Xarici İşlər Nazirliyi

Azərbaycan multikulturalizmi modelinin təbliğinin informasiya təminatı			
40.	“Multikulturalizm” adlı jurnalın nəşri və bölgələrdə yayımının təşkili	mütəmadi	Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Azərbaycan Yaradıcılıq Fondu, yerli icra hakimiyyəti orqanları
41.	“Multikulturalizm ensiklopediyası”-nın hazırlanması	2016-2017	Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Təhsil Nazirliyi, Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi
42.	Azərbaycan və dünya multikulturalizminin təbliği ilə bağlı televiziya və radio proqramlarının hazırlanması	mütəmadi	Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Azərbaycan Televiziya və Radio Verilişləri QSC
43.	“Azərbaycan multikulturalizmi” elektron kitabxanasının və veb saytının yaradılması	il ərzində	Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyi, Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Kitabxanası

44.	Ölkənin multikultural dəyərlərini təbliğ edən “Kultura Plyus” internet televiziyaşının maddi-texniki bazasının gücləndirilməsi və peyk yayımına keçirilməsi məsələsinə baxılması	il ərzində	Rabitə və Yüksək Texnologiyalar Nazirliyi, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi
45.	Azərbaycanda yaşayan azsaylı xalqların musiqi yaradıcılığından ibarət CD-lərin buraxılması, onların məişət və adət-ənənələrinə aid sənədli filmin xarici dillərdə hazırlanması və fotokataloqun nəşri	aprel	Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi
46.	“Multukulturalizm ili” mövzusunda sosial çarxın çəkilməsi və yayımının təşkili	aprel-dekabr	Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi
47.	“Bakı – üç dinin şəhəri” adlı sənədli filmin istehsalının başa çatdırılması və təqdimatının keçirilməsi	il ərzində	Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

**Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin
yaradılması haqqında
Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı**

Sivilizasiyaların qovuşduğu yerləşən Azərbaycanın zəngin mədəni-mənəvi irsə və tolerantlıq ənənələrinə malik olması beynəlxalq aləmdə etiraf edilən həqiqətlərdəndir. Mövcud milli-mədəni müxtəliflik və etnik-dini dözümlülük mühiti onu çoxmillətli, çoxkonfessiyalı diyar kimi dünya miqyasında mədəniyyətlərarası dialoqun bənzərsiz məkanı etmişdir. Azərbaycan Respublikasında bu gün həmin mədəni, linqvistik, etnik rəngarəngliyin qorunmasına yönəldilən və uğurla həyata keçirilən dövlət siyasəti multikulturalizm sahəsində əsrlərdən bəri toplanmış böyük tarixi təcrübənin xüsusi qayğı ilə əhatə olunmasını, zənginləşdirilməsini, cəmiyyətdə bu istiqamətdə qazanılmış unikal nailiyyətlərin beynəlxalq aləmdə təbliğinin gücləndirilməsini zəruri edir.

Multikulturalizmin həyat tərzinə çevrildiyi Azərbaycanın dünyaya tolerantlıq nümunəsi olaraq daha geniş tanındılmasının vacibliyini, eləcə də ayrı-ayrı ölkələrdəki müxtəlif multikultural modellərə xas fəlsəfi, sosial, siyasi və digər aspektlərin Azərbaycan reallığında təhlili və təşviqinin əhəmiyyətini nəzərə alaraq, Azərbaycan Respublikası Konstitusiyasının 109-cu maddəsinin 32-ci bəndini rəhbər tutaraq qərara alıram:

1. Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi yaradılsın.
2. “Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin Nizamnaməsi” təsdiq edilsin.
3. Azərbaycan Respublikasının Nazirlər Kabineti:
 - 3.1. Azərbaycan Respublikası Prezidentinin aktlarının bu Fərmana uyğunlaşdırılmasına dair təkliflərini üç ay müddətində

hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

3.2. Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin normativ hüquqi aktlarının bu Fərmana uyğunlaşdırılmasını üç ay müddətində təmin edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

3.3. mərkəzi icra hakimiyyəti orqanlarının normativ hüquqi aktlarının bu Fərmana uyğunlaşdırılmasını nəzarətdə saxlasın və bunun icrası barədə üç ay müddətində Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

3.4. Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin xərclər smetasını və ştat cədvəlini, işçilərinin say həddini, icraçı direktorunun və işçilərinin aylıq vəzifə maaşlarını iki ay müddətində təsdiq edib Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə məlumat versin;

3.5. Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin binasının tikilməsi barədə təklifləri iki ay müddətində hazırlayıb Azərbaycan Respublikasının Prezidentinə təqdim etsin;

3.6. Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin fəaliyyətinin təşkili ilə bağlı zəruri maliyyə və maddi-texniki təminat məsələlərini həll etsin;

3.7. Bu Fərmandan irəli gələn digər məsələləri həll etsin.

4. Azərbaycan Respublikasının Ədliyyə Nazirliyi Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin dövlət qeydiyyatına alınmasını bir ay müddətində təmin etsin.

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Bakı şəhəri, 15 may 2014-cü il

Görkəmli şəxsiyyətlər multikulturalizm haqqında

Tolerantlıq, dözümlülük çox geniş anlayışdır. O həm insani münasibətlərin, həm insan cəmiyyətində gedən proseslərin, həm də dövlətlərarası, millətlərarası, dinlərarası münasibətlərin bir çox cəhətlərinə aiddir... O, təkcə dinlərin bir-birinə dözümlülüüyü deyil, həm də bir-birinin adətlərinə, mənəviyyatına dözümlülük, mədəniyyətlərə dözümlülük deməkdir.

Ərazimizdə yaşayan azərbaycanlı da, ləzgi də, avar da, kürd də, talış da, udin də, kumık da, başqası da – bütünlükdə hamısı azərbaycanlıdır.

Azərbaycan Respublikası çoxmillətli bir dövlətdir. Azərbaycanda müsəlmanlarla yanaşı, başqa dinlərə mənsub olan vətəndaşlar da yaşayır. Azərbaycan müstəqil, demokratiya prinsiplərinə mənsub olan bir dövlət kimi öz ərazisində yaşayan bütün xalqlara, bütün millətlərə dinindən, dilindən, irqindən, siyasi mənsubiyyətindən asılı olmayaraq azadlıq, hüriyyət imkanları verir.

Heydər Əliyev,
Azərbaycan xalqının ümummilli lideri

Multikulturalizm Azərbaycanın dövlət siyasəti və həyat tərzidir... Bu gün Azərbaycan artıq dünyada tanınmış multikulturalizm mərkəzlərindən biridir.

Azərbaycan həm Avropa Şurasının, eyni zamanda, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatının üzvü kimi multikulturalizmi bir missiya

kimi öz üzərinə götürmüşdür. Biz hesab edirik ki, multikulturalizmin müasir dünyada alternativini yoxdur. Multikulturalizmin alternativini yalnız ayrı-seçkilik, irqçilik, ksenofobiya, islamafobiya və antisemitizm ola bilər.

...Azərbaycan sivilizasiyaların, mədəniyyətlərin və dinlərin kəsişməsində yerləşir. Biz Avropa və Asiya arasında yerləşirik. Əlbəttə ki, bu coğrafi yerləşmə Azərbaycanın mədəni müxtəlifliyində öz rolunu oynamışdır. Əsrlər boyu bütün mədəniyyətlər, dinlər və etnik qrupların nümayəndələri Azərbaycanda sülh və ləyaqət şəraitində bir ailə kimi yaşamışlar...

Dinindən, dilindən, irqindən asılı olmayaraq Azərbaycanın bütün vətəndaşları eyni hüquqlara malikdirlər və bu hüquqlar qorunmalıdır.

Azərbaycanda hökm sürən ictimai-siyasi quruluşdan asılı olmayaraq, bütün dövrlərdə Azərbaycan dözümlülük, tolerantlıq məkanı olmuşdur. Bu gün müstəqil Azərbaycan öz siyasətini bu möhkəm təməl üzərində qurur.

Öz dininə hörmət başqa dinə hörmətdən başlayır. Multikulturalizm ayrı-seçkiliyə yol vermir, əksinə, bütün xalqları birləşdirir. Eyni zamanda, hər bir ölkənin öz qaydaları, öz ənənələri vardır.

İlham Əliyev,
Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

Azərbaycanın bütün vətəndaşları dilindən, dinindən, etnik mənsubiyyətindən asılı olmayaraq, əsas insan hüquq və azadlıqlarına malikdirlər. Qürurverici faktdır ki, Azərbaycan dünya ölkələri üçün tolerantlıq örnəyi hesab olunur və bir çox dövlətlər bizim təcrübəmizdən yararlanmağa çalışırlar.

Bakı unikal şəhərdir. Artıq uzun müddətdir ki, burada müsəlman məscidi və atəşpərəst məbədi, katolik kilsəsi və sinaqoq, pravoslav məbədi və kirxa yanaşı mövcuddur. Onların coğrafi yaxınlığı faktı belə, yüksək tolerantlıq şəraitində birgə fəaliyyətin mümkünlüyünü nümayiş etdirir və hər bir dinin əsas dəyərlərinin ümumbəşəri dəyərlərlə üst-üstə düşdüyünü təsdiq edir.

Öz mədəniyyətinə, öz tarixinə, öz ənənələrinə, öz əməllərinə hörmətlə yanaşan xalq, gərək eyni şəkildə fərqli mədəniyyətlərə də, fərqli tarixə də hörmətlə yanaşsın.

Mehriban Əliyeva,

*Heydər Əliyev Fondunun prezidenti, millət vəkili,
UNESCO və İSESKO-nun xoşməramlı səfiri*

Azərbaycanda – bu qədim torpaqda həmişə müxtəlif millətlərə, mədəniyyət və ənənələrə məxsus insanlar yaşamışlar. Onların hər biri öz töhfəsini vermiş və tarixdə öz izini qoymuşdur. Bu gün ölkəmizdə xristianlar, müsəlmanlar və yəhudilər sülh və əmin-amanlıq şəraitində yaşayırlar. Tolerantlıq anlayışı xalqımız üçün hər hansı nailiyyət deyildir: bu, normadır, bu, həyat tərzidir, biz heç vaxt başqa cür yaşamamışıq. Tolerantlıq, qonaqpərvərlik, dözümlülük ənənələri xalqımız tərəfindən qayğı ilə qorunub saxlanılır, daha doğrusu, bu, Azərbaycan xalqının ən böyük sərvətidir. Azərbaycan beynəlxalq dialoqu, mədəni dialoqu dəstəkləyir.

Leyla Əliyeva,

Heydər Əliyev Fondunun vitse-prezidenti

Polietnik cəmiyyətdə vətəndaş millətçiliyi daxili birliyə malik olmuş Azərbaycan cəmiyyətinin ətraf mühiti qavraması üsulu dur. Mədəni və etnik birliyə nail olmayan dövlət tolerantlıq olmadan sabitliyini təmin edə və normal inkişaf edə bilməz...

Ramiz Mehdiyev,
akademik

Bu gün Azərbaycan multikulturalizm siyasəti və bu sahədəki uğurları ilə dünyanın bir çox ölkələrinə, o cümlədən tarixən zəngin təcrübəsi ilə tanınan Qərb ölkələrinə nümunədir. Qətiyyətlə demək olar ki, Azərbaycan multikulturalizmi ölkəmizin siyasi simasının əsas cizgilərindən birinə çevrilib. Azərbaycan multikulturalizminin siyasi banisi məhz bunu istəyirdi.

...Azərbaycan tarixini, ədəbiyyatını, mədəniyyətini, azərbaycançılıq məfkurəsini, tolerantlığı bir yerə toplayıb sistemləşdirmək və dünyaya nümayiş etdirmək ən mühüm vəzifəmizdir...

Kamal Abdullayev,
Azərbaycan Respublikasının millətlərarası, multikulturalizm və dini məsələlər üzrə dövlət müşaviri, akademik

Multikulturalizm dünyada tolerantlığa, dözümlülüyə, dövlətlərarası etibarlı münasibətlərə və bütövlükdə demokratik prinsiplərin beynəlxalq münasibətlərdə bərqərar olunmasına xidmət edir. Müxtəlif mədəniyyətlərə və milli-dini azlıqlara hörmət Azərbaycan xalqının milli xüsusiyyətidir. Artıq dünyada multikulturalizm sahəsində ən optimal model kimi Azərbaycan nümunəsi öyrənilir.

Əbülfəs Qarayev,
Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət və Turizm naziri

Bu gün Azərbaycan dünyanın nadir ölkələrindəndir ki, burada ayrı-ayrı millətlərin, xalqların, dinlərin nümayəndələri bir ailə kimi yaşayır. Ölkəmizdə dini və milli dözümlülük, tolerantlıq

yüksək səviyyədədir və tarixən formalaşan bu tolerantlıq Azərbaycan cəmiyyətini səciyyələndirən gözəl bir ənənəyə çevrilib...

Elmira Süleymanova,
ombudsman

Məhz Azərbaycanda dini sahəyə münasibətdə yürüdümlən müdrük siyasətin nəticəsidir ki, dünya ictimaiyyəti, o cümlədən nüfuzlu beynəlxalq təşkilatlar, habelə dünya miqyasında tanınmış dini liderlər ölkəmizin sülhpərvərliyini, tolerantlığını, başqa dinlərə dialoqa hazırlıq ruhunu etiraf edir, bunu yüksək dəyər kimi qiymətləndirirlər.

Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə,
bütün Qafqazın şeyxi

Dözümsüzlüyün artması, tolerantlığın azalması və ksenofobiyanın nələrə səbəb olduğunu görməyimiz üçün dünyada bir çox örnəklər var və biz onlardan dərş almalıyıq. Azərbaycan müxtəlif millətlərə və dinlərə məxsus insanların birgə mehriban yaşadığı bir ölkə, Şərqlə Qərb, Qərblə islam dünyası arasında bir körpü olaraq mədəniyyətlər və sivilizasiyalararası dialoqa böyük önəm verir. Bu gün Azərbaycan əsl dialoq məkanına çevrilir. Bütün bunlar mənim ölkəmin bütün dinlərə və mədəniyyətlərə yüksək ehtiram bəsləməsindən xəbər verir və dövlətimiz bu istiqamətdəki fəaliyyətini gələcəkdə də davam etdirəcəkdir”.

Qənirə Paşayeva,
millət vəkili

Azərbaycan dini və milli tolerantlıq baxımından bölgə dövlətləri arasında liderlik edir. Ölkəmizin ətrafında və daxilində digər dinlərin daşıyıcısı olan xeyli sayda millətlər yaşayır. Azərbaycanda bütün dinlərə və digər millətlərə mənsub olan toplumlara tarixən tolerant münasibət bəslənilib. Tolerantlıq Azərbaycanın milli-mədəni, mənəvi dəyərləri, tarixi ənənələri ilə bağlı olan məsələdir. Azərbaycanda müsəlmanlarla bərabər xristianlıq,

iudaizm və digər qeyri-ənənəvi dinlərə mənsub xeyli sayda vətəndaş və vətəndaşlığı olmayan insanlar yaşayır. Dini tolerantlıq, dini dözümlülük müasir sivilizasiyada insanların təhlükəsiz şəraitdə yaşamasının ən mühüm şərtləndirən biridir. Tolerantlıq milli dövlətlər üçün ən zəngin xəzinə və dəyərlərdən biridir”.

Nizami Cəfərov,
*Azərbaycanda Atatürk Mərkəzinin müdiri,
millət vəkili, professor*

Yəhudilərə münasibətdən, onların yaşamından deyə bilərəm ki, Azərbaycan dövləti qədər nə MDB məkanında, nə də bütövlükdə dünya miqyasında tolerantlıq nümunəsi ola biləcək dövlət yoxdur. Həm konstitusiya yolu ilə, həm də cəmiyyətin özünün ənənələri ilə bütün millətlərə bir dözümlülük nümayiş etdirilir. Bütün millətlərin nümayəndəsi Azərbaycanda özünü doğma hesab edə bilir.

Yevda Abramov,
millət vəkili

Fəxrlə qeyd edə bilərəm ki, Azərbaycan bu gün güclü dövlət quruculuğu istiqamətində möhkəm təməllər üzərində irəliləyir və bu dayaqlardan biri, bəlkə də birincisi xalqımızın öz milli-mənəvi dəyərlərinə bağlılığıdır.

Mübariz Qurbanlı,
Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədri

Ədəbiyyat

Azərbaycan multikulturalizminin ədəbi-bədii qaynaqları /elmi red. Abdulla Kamal; tərt.: M.Nağısoylu, F.Ələkbərli, Ə.Bağirov, İ.Quliyev; rəy. T.Kərimli, N.Qasımzadə.- Bakı: BBMM, 2016.- Kitab I.- 288 s.- (Azərbaycan multikulturalizminin qaynaqları seriyası).

Azərbaycanda ənənəvi din /A.Şirinov [və b]; red. N.Məmmədov; elmi red. A.Şirinov; ön söz müəl. M.Qurbanlı; Azərbaycan Respublikası Dini Qurumlarla iş üzrə Dövlət Komitəsi.- Bakı: Elm və təhsil, 2014.- 442 s.

Dinlərarası dialoq: qarşılıqlı anlaşmadan birgə əməkdaşlığa doğru: Beynəlxalq konfrans. Bakı, 6-7 noyabr 2009: 60 il /red. ön söz. müəl. Hacı A.İsgəndərov; nəşrə məsul Hacı S.Musayev; red. heyəti Q.Cavadlı və b.; rəyç. V.Məmmədəliyev; T.Bünyadov.- Bakı: [s.n.], 2010.- 200 s.

Əhədova, S. Müasir dünyada mədəniyyətlərarası münasibətlər: [monoqrafiya] /S.A.Əhədova; elmi məsl. A.Mustafayeva; elmi red. İ. Hüseynova (ön söz).- Bakı: Elm, 2014.- 347, [1] s.

Əmirəliyeva, İ. Ali məktəb tələbələrində tolerantlığın formalaşdırılması: ped. üzrə fəls. d-ru elmi dər. al. üçün təq. ed. dis-nın avtoreferatı: 5804.01 /İ.B.Əmirəliyeva; Azərb. Resp. Təhsil Nazirliyi, Azərb. Dövlət Pedaqoji Un-ti.- Bakı, 2015.- 27, [1] s.

Heydər Əliyev siyasəti: Tolerantlıq: çıxışlar, nitqlər, görüşlər, təbriklər /[Azərb. Resp. Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi]; ön söz M.Qurbanlı; burax. məsul S.Salahlı (Aran).- Bakı: Elm və təhsil, 2015.- 502 s.

Həsənov, A. Müasir şəraitdə Azərbaycanda dini-mədəni dəyərlərin inkişaf xüsusiyyətləri: [monoqrafiya] /Anar Həsənlı; elmi red. S.Hüseynov; ön söz İ.Rüstəmov.- Bakı:NurArt, 2014.- 143 s.

Hüseynov, S. Azərbaycanda dini tolerantlıq mədəniyyəti: tarix və müasirlik /S.Y.Hüseynov; elmi red. A.Əlizadə.- Bakı: Təknur, 2012.- 175, [1] s.

Məsimoğlu, İ. Haputlular /İldırım Məsimoğlu; red. E.Məsim.- Bakı: Şəms, 2010.- 84 s.

Milli azlıqların hüquqları: Beynəlxalq aktlar və Gürcüstan qanunvericiliyi /lay. müəll. G.Hacıbəyli; red. K.Ramazanlı; çevirən.: A.Əlləzoğlu, N.Nəsibov, E.Mustafaoğlu.- Bakı: Adil-oğlu, 2008.- 368 s.

Mirzəzadə, R. Multikulturalizm siyasəti və şərq-qərb müxtəlifliyi: Gender, din və mənəviyyat /R.R.Mirzəzadə; elmi məsl. İ.Məmmədzadə; AMEA, Fəlsəfə, Sosiologiya və Hüquq İn-tu.- Bakı: Təknur, 2012.- 159 s.

Mirzəzadə, R. Multikulturalizm siyasəti: Din və gender dialoqunda /R.R.Mirzəzadə; elmi məsl. İ.Məmmədzadə; AMEA Fəlsəfə, Sosiologiya və Hüquq İn-tu.- Bakı: [Təknur], 2013.- 167 [1] s.

“Multikulturalizmin müqayisəli tədqiqləri: nəzəriyyədən humanist təcrübəyə doğru” mövzusunda dəyirmi masanın proqramı: 03 oktyabr 2014-cü il.- Bakı: [s.n.], 2014.- 44 s.

Mustafayev, A. İngilyorların maddi mədəniyyəti (tarixi-etnoqrafik tədqiqat) /Arif Mustafayev; Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyi; Bakı Dövlət Universiteti; AMEA; Azərbaycan Beynəlxalq münasibətlər İnstitutu; elm. red. Q.Cavadov; rəyçilər: Q.Cavadov; H.Məmmədov; Ş.Əliyev.- Bakı: Çəşioğlu, 2005.- 224 s.

Müasir dövrdə Azərbaycanda sosial-iqtisadi və mənəvi inkişafın harmoniyası: I virtual dəyirmi masa, 2014: IV Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumu ərəfəsində /Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi; [red.: K.Abdullayev [və b.]].- Bakı: [Mütərcim], 2015.- 74, [2] s.

Nəsibov, E. İnkişaf və sülh ideyaları /E.Nəsibov; elmi red. C.Cabbaroğlu.- Bakı: [Elm və Təhsil], 2014.- K.5.- 169, [1] s.

Niftiyev, N. Azərbaycanda birgəyaşayış və multikulturalizm /N.Niftiyev; ön söz E.Nəsirov; elmi red. İ.Abbasov; [Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzi].- Bakı: [s. n.], 2015.- 407 s.

Teatr sənətinin multikulturalizm-universal dəyərlər sistemində yeri: III Bakı Beynəlxalq teatr konfransı: 5-6 noyabr, 2014-cü il /[Azərbayc. Respublikası, Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi; ön söz Ə.Qarayev].- Bakı: [s. n.], 2014.- 256 s.

Хыналыг. Этнотуризм в Азербайджане: [пособие для туристов] /М-во культуры и туризма Азерб. Респ.; авт. текста Э.Эюбов; фото. Ш.Муршудлу; дизайнер А.Багирова.- Баку: Golden book, 2013.- 18 с.

Рзаева, Р. Постмодерн и мультикультурализм: междисциплинарный дискурс /Р.Рзаева; науч. ред. М.И.Билалов.- Баку: Елм и тахсил, 2015.- 298 с.

Azərbaycanda dini mədəniyyətin, tolerantlığın, dinlərarası və mədəniyyətlərarası dialoqun təbliğinin gücləndirilməsinə dair əlavə tədbirlər haqqında: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı, 18 yanvar 2014-cü il /İlham Əliyev //Azərbaycan.- 2014.- 19 yanvar.- S.3.

Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin yaradılması haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı, 15 may 2014-cü il /İlham Əliyev //Azərbaycan.- 2014.- 16 may.- S.1.

2016-cı ilin Azərbaycan Respublikasında “Multikulturalizm ili” elan edilməsi haqqında: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı, 11 yanvar 2016-cı il //Azərbaycan.- 2016.- 12 yanvar.- S.6; Mədəniyyət.- 2016.- 13 yanvar.- S.2.

“2016-cı ilin Azərbaycan Respublikasında “Multikulturalizm ili” elan edilməsinə dair Tədbirlər Planı”nın təsdiq edilməsi haqqında: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı, 11 mart 2016-ci il /İlham Əliyev //Azərbaycan.- 2016.- 12 mart.- S.2.

2016-cı ilin Azərbaycan Respublikasında “Multikulturalizm ili” elan edilməsinə dair Tədbirlər Planı: Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 2016-cı il 11 mart tarixli Sərəncamı ilə təsdiq edilmişdir //Azərbaycan.- 2016.- 12 mart.- S.6.

Abdulla, K. Azərbaycan multikulturalizminin siyasi banisi /Kamal Abdulla //Azərbaycan.- 2015.- 1 may.- S.3.

Abdullayev, K. Azərbaycan multikulturalizmi bu gün: Portuqaliyadan İndoneziyayadək... /Kamal Abdullayev //Xalq qəzeti.- 2016.- 6 yanvar.- S.4.

Abdullayev, K. Azərbaycanda multikultural təhlükəsizlik prinsipləri /Kamal Abdullayev //Yeni Azərbaycan.- 2015.- 24 iyun.- S. 4.

Abdullayev, K. Ulu öndər Azərbaycan multikulturalizminin siyasi banisidir /Kamal Abdullayev //Azərbaycan.- 2014.- 23 iyul.- S.7.

Azərbaycan həmişə tolerantlığın yüksək səviyyədə qorunduğu ölkə olub //Azərbaycan.- 2014.- 28 noyabr.- S.5.

Azərbaycanda tolerantlığın möhkəm təməl sütunları var //Azərbaycan.- 2014.- 15 noyabr.- S.5.

Cavid. Azərbaycanda multikulturalizm /Cavid //Xalq cəbhəsi.- 2016.- 14 yanvar.- S. 13.

Ələkbərzadə, S. Multikulturalizm dəyərləri: Azərbaycandan dünyaya /S.Ələkbərzadə //525-ci qəzet.- 2015.- 20 oktyabr.- S.5.

Məmmədov, L. “Dözümlülük” və “tolerantlıq” anlayışlarının nisbəti /L.Məmmədov //Zaman.- 2015.- 24 yanvar.- S.13.

Məmmədzadə, İ. Cəmiyyətin həyatında multikulturalizm və inteqrasiya: Forum sonrakı düşüncələr /İ.Məmmədzadə //Xalq qəzeti.- 2014.- 4 noyabr.- S.3.

Mustafa, Ə. Azərbaycandakı tolerantlıq və multikulturalizm beynəlxalq aləmdə rəğbətlə qarşılır /Ə.Mustafa //Zaman.- 2015.- 17 aprel.- S.13.

Müxtəlif mədəniyyətlər və sivilizasiyalar arasında əlaqələrin dərinləşdirilməsində multikulturalizm siyasəti mühüm rol oynayır //Azərbaycan.- 2015.- 14 fevral.- S.4.

Mükərrəmoğlu, M. Azərbaycan dünyada sivilizasiyalararası dialoq və multikulturalizm mərkəzinə çevrilmişdir /M.Mükərrəmoğlu //Xalq qəzeti.- 2014.- 12 aprel.- S. 6.

Mürvətqızı, S. Kamal Abdullayev: “Prezidentin Azərbaycanı dünyada multikulturalizm mərkəzi kimi tanımaq təşəbbüsü real həllini tapacaq:” Multikulturalizm həyat tərzimizdir /S.Mürvətqızı //525-ci qəzet.- 2015.- 20 mart.- S.21.

Nəbiyev, V. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti dövründə multikulturalizm siyasəti /V.Nəbiyev //Zaman.- 2015.- 23 oktyabr.- S.13.

Nəsirov, E. Multikulturalizm ölkələrin həyat tərzinə çevriləcəkmi? /E.Nəsirov //Xalq qəzeti.- 2015.- 4 iyun.- S.8.

Nəsirov, E. Multikulturalizm və tolerantlıq ideyalarının təntənəsi /E.Nəsirov //Xalq qəzeti.- 2015.- 25 dekabr.- S.8.

Ömərov, V. Azərbaycan cəmiyyətində insan hüquqları və multikulturalizm /V.Ömərov //Səs.- 2015.- 1 oktyabr.- S.15.

Ömərov, V. Multikulturalizm vətəndaş cəmiyyətinin əsas xüsusiyyətidir /V.Ömərov //Səs.- 2014.- 8 avqust.- S.15.

Sadıqova, X. Azərbaycan multikulturalizm siyasətində nümunəvi modeldir /X.Sadıqova //Zaman.- 2015.- 20 yanvar.- S.13.

Sarıyeva, İ. Azərbaycan multikulturalizmin əsas məkanlarından biridir /İ.Sarıyeva //Bakı xəbər.- 2014.- 24 fevral.- S.12.

Turqut, T. Azərbaycan sabitlik, inkişaf və multikulturalizm məkanıdır /T.Turqut //İki sahil.- 2015.- 24 noyabr.- S.5.

Vahabov, T. Multikulturalizm təhlükəsizliyin və inkişafın mühüm dayaqlarından biridir /T.Vahabov //Azərbaycan.- 2015.- 5 mart.- S.7.

Mündəricat

Tərtibçidən	3
Multikulturalizmin Azərbaycan modeli	4
Multikulturalizmin təbliğində kitabxanaların rolu	11

Əlavələr

2016-cı ilin Azərbaycan Respublikasında “Multikulturalizm ili” elan edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı	32
Azərbaycanda dini mədəniyyətin, tolerantlığın, dinlərarası və mədəniyyətlərarası dialoqun təbliğinin gücləndirilməsinə dair əlavə tədbirlər haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı	34
“2016-cı ilin Azərbaycan Respublikasında “Multikulturalizm ili” elan edilməsinə dair Tədbirlər Planı”nın təsdiq edilməsi haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Sərəncamı	35
2016-cı ilin Azərbaycan Respublikasında “Multikulturalizm ili” elan edilməsinə dair TƏDBİRLƏR PLANI	36
Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin yaradılması haqqında Azərbaycan Respublikası Prezidentinin Fərmanı	46
Görkəmli şəxsiyyətlər multikulturalizm haqqında	48
Ədəbiyyat	54

Multikulturalizm Azərbaycanın həyat tərzidir

(metodik tövsiyələr)

Nəşriyyat redaktoru:

Mehriban Cəfərova

Ünvan: AZ-1000 Bakı ş., Xaqani küç. 57

E-mail: contact@anl.az

URL: www.anl.az

M.F.Axundov adına Azərbaycan
Milli Kitabxanasının mətbəəsində
ofset üsulu ilə çap olunmuşdur.

Sifariş: 9

Çapa imzalanmışdır: 30.03.2016

Tirajı: 300

Pulsuz